

NATUR- OG MILJØKLAGENÆVNET

Rentemestervej 8
2400 København NV
Telefon: 72 54 10 00
nmkn@nmkn.dk
www.nmkn.dk

27. maj 2016 · J.nr.: NMK-33-03235, NMK-34-00522 og NMK-41-00348 · KlageID: 84977, 84916, 84932, 84974, 84976, 85046, 85004, 84776 · Ref.: MACOS-NMKN

AFGØRELSE

i sag om Varde Kommunes vedtagelse af lokalplan 25.10.L03 og kommuneplantillæg 17 med tilhørende VVM-redegørelse og miljørapport for opstilling af vindmøller ved Ulvemose og Bækhede Plantage

Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelse efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 4¹.

Natur- og Miljøklagenævnet kan ikke give medhold i klagerne over Varde Kommunes afgørelse af 30. juni 2015 om endelig vedtagelse af lokalplan 25.10.L03 og kommuneplantillæg 17 med tilhørende VVM-redegørelse og miljørapport for opstilling af vindmøller ved Ulvemose og Bækhede Plantage. VVM-tilladelsen af 25. august 2015 stadfæstes.

Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet². Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. planlovens § 62, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 9 i lov om Natur- og Miljøklagenævnet.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 1529 af 23. november 2015

² Lovbekendtgørelse nr. 1620 af 8. december 2015 om Natur- og Miljøklagenævnet

1. Klagerne til Natur- og Miljøklagenævnet

Kommunens endelige vedtagelse af plangrundlaget er påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet af 8 klager. Klagerne vedrører bl.a. det visuelle samspil mellem vindmølleparker og en række mangler ved miljørapporten, herunder vedrørende beskrivelse af bilag IV-arter, grundvand og støj.

Klagerne gennemgås nærmere nedenfor under sagens oplysninger

2. Sagens oplysninger

Varde Kommune har den 30. juni 2015 endeligt vedtaget plangrundlaget for opstilling af 10 vindmøller med en højde på op til 149,9 m ved Ulvemose og Bækhede Plantage. Plangrundlaget udgøres af lokalplan 25.10.L03 Vindmøller ved Ulvemose og Bækhede Plantage og kommuneplantillæg 17 med tilhørende samlet VVM-redegørelse og miljørapport efter miljøvurderingsloven (herefter miljørapport).

2.1 Natur- og Miljøklagenævnets tidligere afgørelse i sagen om vindmøllerne ved Ulvemose og Bækhede Plantage

Varde Kommune har den 1. oktober 2013 endeligt vedtaget lokalplan 25.10.L02 og kommuneplantillæg nr. 03 med tilhørende samlet VVM-redegørelse og miljørapport for opstilling af 10 vindmøller ved Ulvemose og Bækhede Plantage. Kommunen har den 11. oktober 2013 meddelt VVM-tilladelse til opstilling af møllerne.

Plangrundlaget blev påklaget til Natur- og Miljøklagenævnet af bl.a. 4 af de klager, som tillige har påklaget det aktuelle plangrundlag. Klagerne omfattede en lang række forhold, herunder, *at* afstandskravet mellem vindmølleparker og samspillet mellem disse ikke var overholdt eller beskrevet som landskabeligt ubetænkeligt, jf. vindmøllecirkulæret, samt *at* miljørapporten var fejlbehæftet, herunder *at* støjberegninger ikke var udført korrekt, *at* redegørelsen for miljøpåvirkning af en påtænkt grundvands-sænkning var utilstrækkeligt, og *at* afværgeforanstaltninger til beskyttelse af bilag IV arter ikke var et vilkår i VVM-tilladelsen.

Det fremgår bl.a. af Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger og afgørelse om det visuelle samspil mellem eksisterende og planlagte vindmøller:

“Varde Kommune har i miljørapporten gentagne gange redegjort for, at vindmølleparkerne set i relation til hinanden fra ganske mange positioner – fra nord, nordøst, syd og sydøst - ikke vil blive opfattet som adskilte anlæg men vil virke rodede, uharmoniske og visuelt betænkelige. Nævnet finder det derfor ikke godtgjort, at den landskabelige påvirkning af mølleanlæggene set i samspil med hinanden vil være ubetænkeligt. Kommunens fremhævelse af landskabets karakter som almindeligt åbent landbrugsland kan ikke heroverfor i sig selv tillægges betydning.

Der kan tages et vist hensyn til økonomi i henhold til vindmølleplanlægningen, henset til at det er muligt i den landskabelige afvejning at se bort fra møller, der alene har en kort levetid tilbage. Imidlertid har kommunen direkte anført, at den forøgede landskabelige påvirkning og det delvist uheldige/rodede samspil mellem planlagte og eksisterende vindmøller kan accepteres i en formentlig længere årrække - på trods af at kommunen i miljørapporten har beskrevet, at såfremt de eksisterende møller vil komme til at fungere i en længere årrække, vil dette have en landskabelig betydning. Det er ikke endeligt klarlagt i miljørapporten, hvor lang tid mølleparkerne vil komme til at fungere sammen.

Natur- og Miljøklagenævnet finder derfor, at vindmøllecirkulærets § 2, stk. 4, der opstiller krav til kommunernes vindmølleplanlægning, ikke er opfyldt. Da det må anses for at være en væsentlig mangel ved kommunens afgørelse, må VVM-tilladelsen ophæves som ugyldig. Såfremt vindmølleprojektet ved Ulvemose/Bækhede Plantage ønskes gennemført, må kommunen - som også oprindeligt planlagt – overveje projektets konsekvenser for (nogle af) de eksisterende møller.”

Det fremgik af miljørapporten, at det ud fra besigtigelsen af landskabet var det vurderet, at det særligt var vindmøllerne ved Gunderup og Rousthøje, der ville få et uheldigt samspil med de nye møller.

Det fremgår bl.a. af Natur- og Miljøklagenævnets bemærkninger og afgørelse om grundvandsoppumpning:

"Grundvandsoppumpning

I kapitel 6.3 beskriver miljørapporten geologi og grundvand i forhold til det planlagte projekt. Det fremgår heraf, at vindmøllerne opstilles i et område med drikkevandsinteresser. Mod vest er der ingen risiko for okkerudledning, men mod øst opstilles mølle 8 og 10 tæt på arealer med stor risiko for okkerudledning, hvilket bør tages i betragtning, hvis der skal foretages grundvandssænkning i forbindelse med etableringen af fundamentene. Pga. det forholdsvis dybe grundvandsspejl, er det efter kommunens vurdering ikke sandsynligt, at der bliver behov for grundvandssænkning, men skulle det alligevel blive tilfældet, vurderes det, at bortledning af eventuelt okkerforurenat vand ved lokal nedsivning vil kunne ske uden skadelige effekter på beskyttede vandløb eller andre naturområder.

Kommunen har senere i sine bemærkninger til nævnet uddybet spørgsmålet om grundvand og har herudover anført, at problemstillingen vedrørende geologiske forhold og grundvand er beskrevet og vurderet i miljørapporten.

Miljørapporten indeholder ingen vurdering af, om selve grundvandssænkningen eller bortledningen af vand fra møllerne kan påvirke grundvandsmagasiner og grundvandskvalitet, nærliggende vandløb eller § 3-områder. Miljørapporten indeholder heller ingen argumentation for, hvorfor det vurderes, at bortledning af okkerforurenat vand fra mølle nr. 8 og nr. 10 kan ske uden skadelige effekter på beskyttede vandløb eller andre naturområder. Miljørapporten indeholder desuden ikke en begrundet vurdering af den maksimale sænkning af grundvandet og sænkningens udbredelse.

...

Natur- og Miljøklagenævnet finder herefter, at kommunen ikke på tilfredsstillende vis har opfyldt kravene som fastsat i VVM-bekendtgørelsen og miljøvurderingsloven, da man ikke i tilstrækkeligt omfang har beskrevet de såvel kortsigtede som langsigtede virkninger på miljøet som følge af påvirkning af overflade- og grundvandssystemer."

Natur- og Miljøklagenævnet ophævede herefter kommuneplantillæg nr. 03 med tilhørende VVM-redegørelse og miljørapport for opstillingen af 10 vindmøller ved Ulvemose og Bækhede Plantage samt lokalplan 25.10.L02. Som følge heraf ophævedes tillige VVM-tilladelsen af 11. oktober 2013.

Nævnet fandt ikke anledning til at behandle de andre retlige klagepunkter i sagen. Nævnet henledte dog for så vidt angår birkemus kommunens opmærksomhed på Naturstyrelsens forvaltningsplan for birkemus og rapporten "Projekt mus", hvoraf det fremgår, at der er fundet forekomst af birkemus beskyttet som bilag IV art jf. habitatbekendtgørelsen i området omkring Varde og dermed relativt tæt på mølleområdet.

Kommunens bemærkninger om birkemus er gengivet således i nævnets afgørelse:

"Der er i miljørapporten oplistet de bilag IV-arter, der er registreret i et 10 x 10 km stort UTM-kvadrat indeholdende projektområdet. Påvirkningen af disse er vurderet. Birkemus er ikke registreret i UTMkvadratet, og der er derfor ikke foretaget nogen speciel vurdering af arten. Birkemusen er meget vanskelig at registrere, og kendskabet til udbredelsen er derfor begrænset. Projektområdet er beliggende omkring 5 km fra den nærmeste, kendte registrering af birkemus. Kommunen kan med den begrænsede foreliggende viden ikke med sikkerhed afvise, at der kan forekomme birkemus i projektområdet. Hvis arten skulle forekomme i projektområdet, ville den kun blive påvirket, hvis mølleanlæggene ville ødelægge eller forringe yngle- eller rastesteder for arten, hvilket med ret stor sikkerhed kan afvises, da ingen af de 10 anlægsarealer er egnede som yngle- eller rastested for Birkemus. Musearten findes næsten udelukkende i udyrkede arealer med vekslende fugtighedsforhold og varieret bevoksning. Ofte på arealer i kanten af ådale med langt græs og spredt trævækst."

Derudover anførte Natur- og Miljøklagenævnet om flagermus, at kommunen efter nævnets vurdering og i overensstemmelse med miljørapporten og lokalplanen kan overveje at etablere beskrevne afværgeforanstaltning ved mølle 10 i den anførte periode, hvis en mølle opstilles på lokaliteten, hvorved det sikres, at flagermusarterne oplistet på habitatbekendtgørelsens bilag IV opnår tilstrækkelig beskyttelse.

Det fremgik bl.a. af sagsfremstillingen i nævnets afgørelse om flagermus:

“Det nævnes dog i miljørapporten, at den østligste mølle kan være problematisk for flagermusene, og man foreslår derfor en afværgeforanstaltning – møllestop i sommernætter ved lave vindhastigheder.

Den samlede konklusion er, at mølle 10 står tæt på en vigtig ledelinie for flagermus, og at det for denne mølle eventuelt kunne være hensigtsmæssigt med etablering af en afværgeforanstaltning. Da møllen ikke kan flyttes, kunne en foranstaltning være at standse den ved vindhastigheder under 6 m/s. Blæser det kraftigere samler insekterne sig ikke omkring mølletårnet, og der vil derfor heller ikke forekomme fouragerende flagermus omkring møllen. Med en sådan foranstaltning i sensommeren/ efteråret (ultimo juli – ultimo september) og fra solnedgang til solopgang vil 70 – 90 % af de potentielle dødsfald kunne afværges.”

2.2 Lokalplan 25.10.L03 og kommuneplantillæg 17

Kommunen har som følge af Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse påbudt bygherren at standse byggeriet og meddelt varsling af påbud om lovliggørelse af byggeriet, som forudsætter, at der enten udarbejdes et nyt plangrundlag, eller at de allerede etablerede fundament fjernes.

På baggrund af en fornyet ansøgning af 3. oktober 2014 om påbegyndelse af VVM-processen, besluttede kommunen den 7. oktober 2014 at udarbejde et nyt forslag til lokalplan og kommuneplan med tilhørende miljørapport. Den offentlige høring var i perioden 9. marts – 12. maj 2015.

2.2.1 Lokalplanen

Lokalplan 25.10.L03 Vindmøller ved Ulvemose og Bækhede Plantage, som er endeligt vedtaget den 30. juni 2015, har bl.a. til formål, *at* fastlægge områdets anvendelse til opstilling af op til 10 vindmøller, *at* sikre møllernes ensartede og harmoniske fremtræden i landskabet, *at* minimere anlæggets genevirkninger ved naboer og omgivelser, *at* tilgodeses jordbrugets interesser ved placering af møller og tilkørselsveje, hvor der er mindst gene, samt *at* sikre områdets reetablering efter driftens ophør (§ 1).

Det er fremgår af lokalplanredegørelsen, at opstilling af vindmøllerne sker med henblik på *at* fremme en CO₂ neutral energiproduktion i kommunen, *at* udnytte de egnede områder bedst muligt, og *at* sikre en placering så der er mindst muligt gene for naboer i forhold til støj og skygge.

Der kan indenfor planområdet opføres op til 10 vindmøller med tilhørende arbejdsarealer m.v., og mindre bygninger m.v., der er nødvendige for møllernes drift m.v. (§ 3).

Bebyggelsens omfang og placering er reguleret i § 6, herunder:

“6.2. Vindmøllerne skal stå i et bueslag med tilnærmelsesvis lige stor indbyrdes afstand, jf. kortbilag 2. Der må med forbehold for sikkerhedsafstande til jordkabler som hovedregel maksimalt være en variation på 5 %.

6.3 Vindmøllerens totale højde til vingspids i højeste position over eventuelt reguleret terræn skal være mellem 100 og 149,9 m.”

Det fremgår af redegørelsen, at afstanden mellem møllerne er ca. 460 m, hvilket svarer til ca. fire gange rotordiameter.

Der er på lokalplanens kortbilag 2 med signatur angivet lokalplangrænse og “vindmølleplacering”. Der forudsættes, at der tinglyses deklaration om, at mølleren fjernes for ejernes regning senest 1 år efter, at elproduktionen på møllerne er ophørt (§ 11).

2.2.2 Kommuneplantillæg

Kommuneplantillægget omfatter et område, som i hovedstrukturen til Kommuneplan 2013 delvist er udpeget som vindmølleområde. Med tilægget udlægges et nyt enkeltområde 25.10.T01 til vindmøller.

Der er på fig. 2 med signatur angivet afgrænsning af tillæg 17 og "omtrentlig placering af vindmølle".

2.3 Miljørapporten

Miljørapporten har følgende hovedafsnit:

1. Ikke teknisk resume
2. Indledning
3. Projektbeskrivelse
4. Planforhold, lovgrundlag og miljøbeskyttelsesmål
5. Metode
6. Miljøpåvirkninger, herunder: natur, flora og fauna, landskab og visuelle forhold, geologi og grundvand, samt rekreative interesser
7. Miljøpåvirkning ved naboboliger: afstand mellem møller og beboelse, visuelle forhold, støj samt skygge, reflekser og lys
8. Befolkning og sundhed
9. Andre forhold
10. Forslag til overvågning
11. Sammenfatning.

2.3.1 Projektbeskrivelse (afsnit 3)

Dette afsnit indeholder en beskrivelse af hovedforslaget (3.1). Det er om reetablering efter endt drift anført:

"Ved indstilling af driften er ejeren af vindmøllen på afviklingstidspunktet forpligtiget til at fjerne alle anlæg i et omfang, som svarer til de krav, som lokalplanen fastsætter...

Demontering af vinger, møllehus og mølletårn foregår med samme antal kraner og køretøjer som ved opstilling i anlægsfasen. Fundamenterne til vindmøllerne bliver normalt fjernet ved knusning, hvor beton og armering bliver adskilt og derefter bortskaffet til genanvendelse i henhold til affaldsregulativet i Varde Kommune.

Byggematerialer i serviceveje og arbejdsarealer bliver opgravet og genanvendt.

Kabler og øvrige nedgravede installationer bliver afkoblet fra netforbindelser og henligger spændingsløse eller bliver opgravet og bortskaffet hos godkendt modtager med genbrug for øje. Demonteringen og reetablering vil formodentlig vare fire-seks måneder, og påvirkningen af miljøet er vurderet at have nogenlunde samme karakter som i anlægsfasen." (3.1.11)

Det fremgår i afsnittet om sikkerhedsforhold om isnedfald:

"Under særlige meteorologiske forhold kan is sætte sig på vindmøllens vinger. I sådanne situationer vil der også sætte sig is på vindmøllens meteorologiske instrumenter, vindmåler og vindretningsviser.

Vindmøllen har sikkerhedsfunktioner, som overvåger, at de meteorologiske instrumenter fungerer korrekt eller f.eks. er overisede. Fungerer instrumenterne ikke, slår vindmøllens sikkerhedsfunktion til og stopper vindmøllen. Det er erfaringen, at vindmøller stopper ved overisning af de meteorologiske instrumenter, før der er afsat is på vindmøllens vinger, som kan give anledning til risiko under drift.

Når isen på de meteorologiske instrumenter igen er smeltet, genstarter vindmøllen, og eventuel is på vingerne vil ryste af og falde til jorden. Isen vil således ikke blive slynget ud fra møllerne, men ganske tynde og små flager kan til tider opføre sig som papirark i vinden.

Mens møllen er stoppet for overisning, og når den genstarter, kan der teoretisk være en risiko for at blive ramt af nedfaldende is, hvis man bevæger sig ind under møllehuset eller vingerne. Der er ikke i den nyere vindkrafthistorie i Danmark registreret personska- de som følge af nedfaldende is fra vindmøller. Ifølge ... er den maksimale kasteafstand stort set 1,7 gange vindmøllernes totalhøjde. Derfor er anbefalingerne i ... for afstand til veje og jernbaner på grund af risikoen for isafkast de samme som for havari, 1 gang totalhøjden. Vindmøllerne er placeret mindst 616 meter fra nærmeste nabobolig. Desuden godt 230 meter fra Vestervangvej og cirka 140 meter fra Møgelbjergvej. Vindmøllerne står på markarealer, hvor der kun færdes få mennesker. Det er samlet vurderet, at der ikke er væsentlig risiko for isnedfald." (3.1.12)

Der er desuden redegjort for 0-alternativet, hvorved der ikke rejses nye møller, fundamenter, arbejdsarealer og adgangsveje retableres, og eksisterende landbrugsdrift fortsætter (3.1.14).

2.3.2 Planforhold, lovgrundlag og miljøbeskyttelsesmål (afsnit 4)

Det fremgår bl.a., at der indenfor og nær vindmølleområdets afgrænsning er flere fredede fortids- minder, herunder gravhøje. Det fremgår om skovloven, at flere skove inden for projektområdet er noteret som fredskovspligtigt areal, men at ingen møller placeres i fredskov. 3 møller placeres tæt på fredskov med en afstand på minimum 60 m, og der vil således ikke være vingeoverslag. Det fremgår om museumsloven, at der i eller tæt ved området løber flere jorddiger, som er beskyttede efter muse- umsloven.

Det fremgår, at lov om fremme af vedvarende energi indeholder fire ordninger af betydning for opsætning af vindmøller, idet de skal fremme accepten af vindmøller i lokalbefolkningen. Den ene ordning er køberetsordningen, som giver personer bosat inden for en afstand af 4,5 km fra vindmøllerne ret til at købe andele i vindmøllerne, og vindmølleopstiller har pligt til at udbyde 20 % af produktionen i andele, udarbejde udbudsmateriale og annoncere udbuddet. Efter ordningen skal Energinet.dk vurdere og godkende materialet.

Det fremgår desuden, at der på tværs af vindmølleområdet er nedgravet et jordkabel, Horns Rev Kærgård – Endrup, og at korridoren for kabeltracet udvides mod øst for at give plads til udvidelse af kabler fra Horns Rev havvindmøllepark, samt at dette er beskrevet og vurderet under Retningslinje for fremføring af el-kabel fra Horns Rev 3 Havmøllepark. Det fremgår tillige, at Naturstyrelsen i 2014 har offentliggjort et kommuneplantillæg for Horns Rev 3 med tilhørende ilandføringskabel m.v.

2.3.3 Miljøpåvirkninger (afsnit 6)

2.3.3.1 Natur, flora og fauna (6.1)

Områdets plante- og dyreliv er beskrevet ud fra feltundersøgelser med supplerende oplysninger fra Natura-2000 planens basisanalyse, DOF-basen Fugleognatur, Danmarks Naturdata og andre skriftlige kilde. I forbindelse med feltundersøgelser er der anvendt gældende tekniske anvisninger til kortlægning af habi- tat- og fuglebeskyttelsesdirektivets arter og naturtyper, herunder bilag IV arter, og tilstanden i områder, som er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3.

Det fremgår overordnet om eksisterende forhold:

"Projektområdet er et stort, forholdsvis fladt landbrugsområde mellem Næsbjerg og Årre. Der er en del læhegn, såvel 3-rækkede løvhegn som gamle 1-rækkede granhegn. Desuden er der en del mindre nåletræsplantager især øst for mølleområdet og et par mindre fredskove- egekrat midt i området. Der er en karakteristisk kvægbrugskultur i området, hvor markerne er præget af græs-, majs- og kornafgrøder. Der er kun få beskyttede naturarealer og biotoper i området. Disse fortrinsvis lidt eng, hede og mose findes

især i Ulvemosen i den vestlige del af projektområdet samt langs Risbjerg Bæk og Skonager Lilleå. Desuden findes en del småsøer og vandhuller og flere andre beskyttede smålokaliteter spredt i mølleområdet.”

Natura 2000

De to nærmeste Natura 2000-områder er område nr. 88 (Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å øst for Varde, EF-habitatområde nr. H77) og område nr. 89 (Vadehavet, den nærmeste del er EF-habitatområde nr. H239 Alslev ådal). Det nærmeste fuglebeskyttelsesområde er nr. F49 Engarealer ved Ho Bugt.

Det fremgår om påvirkninger, at møllerne placeres langt fra de internationale naturbeskyttelsesområder, korteste afstand ca. 4,3 km, og at møllerne derfor ikke får nogen indvirkning på beskyttede naturtyper eller arter i disse eller andre Natura 2000-områder. Det fremgår tillige, at det nærmeste fuglebeskyttelsesområde er mindst 7 km vest for mølleområdet, hvorfor opstilling af møller heller ikke får indvirkning på fugle i dette område.

Bilag IV-arter

Afsnit 6.1.2 omhandler bl.a. flagermus, birkemus og spidssnudet frø. Det fremgår overordnet:

”Ifølge ”Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV” er der en række arter, der kan tænkes at findes i nærområdet til projektområdet jf. hosstående tabel. Det bemærkes at birkemusen ikke er medtaget i den nævnte håndbog som en af de arter der er registreret inden for det kvadrat på 10 x 10 km hvor vindmøllerne ønskes opført. Vurdering af birkemusen er medtaget fordi der findes lidt større eng- og moseområder inden for projektområdet og at der efter håndbogens udgivelse er gjort fund af birkemus i Varde å-system.

Der er derfor også en vis sandsynlighed for, at disse arter også kan findes i nærheden af mølleområdet, hvis forholdene ellers er passende. ”

Tabel 6.1-4 omfatter ”Bilag IV-arter... der måske kan træffes i og omkring vindmølleområdet”. Tabellen omfatter bl.a. 4 flagermusarter, birkemus og spidssnudet frø. Ingen af de nævnte dyr er ud over flagermus så vidt vides med sikkerhed truffet i projektområdet.

Flagermus

Det fremgår om de enkelte arter i tabel 6.1-4:

Vandflagermus Ynglebiotop: Hule træer. Levevis: Jager over søer og vandløb. Overvintrer især i kalkgruber. Kan eventuelt træffes i vindmølleområdet: Eventuelt på træk. Eventuel negativ effekt af vindmøller: Ikke væsentlig. Hyppighed/Bevaringsstatus 2000: Almindelig/Gunstig.

Brunflagermus Ynglebiotop: Hule træer. Levevis: Knyttet til åbne og varierede træbevoksninger- løvskov og parker. Kan eventuelt træffes i vindmølleområdet: Eventuelt på træk. Eventuel negativ effekt af vindmøller: Ikke væsentlig. Hyppighed/Bevaringsstatus 2000: Relativ almindelig/Gunstig.

Langøret flagermus Ynglebiotop: Bygninger, træer. Levevis: Knyttet til frodige kulturlandskaber med gårde, haver og parker. Kan eventuelt træffes i vindmølleområdet: Eventuelt på træk. Eventuel negativ effekt af vindmøller: Ikke væsentlig. Hyppighed/Bevaringsstatus 2000: Relativ almindelig/Gunstig.

Sydflagermus Ynglebiotop: Huse. Levevis: Jager ofte i kulturlandskab med haver, parker og småskov. Overvintrer i huse. Kan eventuelt træffes i vindmølleområdet: Fouragerende eller eventuelt på træk. Eventuel negativ effekt af vindmøller: Mellem. Hyppighed/Bevaringsstatus 2000: Almindelig/Gunstig.

Der er foretaget undersøgelse af flagermus:

”Da forekomsten af flagermus i Danmark er temmelig dårligt kendt, er der gennemført specifikke undersøgelser i forbindelse med nærværende VVM-redegørelse. Undersøgelserne omfatter opsætning af 3 stationære monitorer i 2 nætter (28. og 29.8.2012) og en manuel lytning efter flagermus på 3 udvalgte lokaliteter i mølleområdet. Resultaterne fremgår af nedenstående tabel. Lokaliteterne er udvalgt ud fra en faglig vurdering af, hvor der er den største chance for at finde flagermus. Boks 1 ligger i tilknytning til eng- og moseområdet mellem mølle 2 og 3, boks 2 ligger i skovområdet mellem mølle 5 og 6 og boks 3 i tilknytning til småskovene og engområdet ved mølle 10. En række forskellige flagermus er således truffet fouragerende eller på træ.

Tabel 6.1-5 Registeringsfrekvens af flagermus indenfor projektområdet. Registreringerne er den samlede registrering over 2 nætter i august måned.

[Boks 1: 17 Sydflagermus, 3 Syd/skimmelflagermus, 13 Troldflagermus
Boks 2: 4 Sydflagermus, 1 Dværgflagermus, 18 Troldflagermus, 6 Myotis sp. Vandflagermus
Boks 3: 7 Brunflagermus, 130 Sydflagermus, 136 Syd/skimmelflagermus, 1 Dværgflagermus, 33 Troldflagermus, 1 Myotis sp. Vandflagermus]

Artsfordelingen er baseret på registreringer fra stationære detektorer placeret to nætter på tre lokaliteter i opstillingsområdet. Myotis sp. er optagelser af flagermus inden for slægten Myotis, der ikke med sikkerhed kan artsbestemmes, men som med stor sandsynlighed er vandflagermus. Syd- og skimmelflagermus kan være svære at skelne ud fra lytninger alene, men da skimmelflagermus ikke tidligere er registreret i området, vurderes det overvejende sandsynligt, at registreringer angivet som syd/skimmelflagermus er sydflagermus. Bemærk, at der er tale om antal registreringer, ikke individer. Det samme individ kan sagtens blive registreret flere gange, og bliver det sandsynligvis ofte. I et godt fourageringsområde vil en mindre flok ofte cirkle rundt i kortere eller længere tid, inden et nyt område opsøges.

Det skal samtidig bemærkes, at registreringen er foretaget i slutningen af august måned, hvor aktiviteten må antages at være størst, idet der både er voksne individer og unger på vingerne i denne periode.”

Det fremgår om vurdering af påvirkning i driftsfasen

”Den tidligere omtalte flagermusundersøgelse viste, at området ved Ulvemose og Bækhede Plantage er levested for mindst 5 arter af flagermus, der alle er almindelige i Danmark. Alle de fundne arter har en gunstig bevaringsstatus og anses ikke for truede i Danmark. Ser man nærmere på Tabel 6.1-5 fremgår det, at flagermusaktiviteten er langt størst ved boks 3, hvilket vil sige tæt på Skonager Lilleå og omkring den østligste mølleplacering (mølle 10). Flagermus er potentielt i risiko for at kolliderer med vindmøller. På varme sommernætter og ved svage vinde tiltrækkes insekter af vindmølleårnet på grund af varmeafgivelse og læeffekt, og de insekter vil selvsagt også tiltrække flagermus, da de udgør en del af fødegrundlaget. Dyrene rammes dog trods alt kun sjældent, og den gennemsnitlige kollisionsrate er 2,9 dyr pr. mølle pr. år (medianværdi). Tallet dækker over store variationer fra 0–70, og de største tal stammer fra enkelte hændelser for eksempel fra mølleparker i USA, hvor møllerne er placeret i skovrige områder med store koncentrationer af trækkende flagermus. Den store variation og beskedne medianværdi antyder, at der i langt de fleste tilfælde ikke vil være større problemer. Uheldigt placerede mølleparker i områder med høj koncentration af dyr kan dog medføre et stort antal dræbte dyr. Langt de fleste dødsfald sker i sensommeren/efteråret, når ungerne er fløjet ud, og der er mange flagermus på vingerne. Der er således en relativt beskedne risiko for kollision af flagermus med møllerne.

De fleste arter er i forhold til fødesøgningen i udpræget grad knyttet til løvskove eller vådområder, og ynglebiotoperne skal for de fleste arter helst indeholde gamle løvtræer eller huse, hvor dyrene kan gemme sig og yngle i revner og sprækker. Sådanne forhold er ikke almindelige i projektområdet, der må karakteriseres som relativt åbent og ikke specielt 'flagermus-venligt'. Kun området omkring Skonager Lilleå er tilsyneladende lokalt en relativt vigtig flagermuslokalitet. Drift af møllerne må samlet antages at medføre, at et mindre antal flagermus bliver dræbt ved kollision, og risikoen må antages at være klart størst ved mølle 10, hvor aktiviteten er højest. I forbindelse med de 9 vestligste møller vurderes det dog at være endog meget få flagermus, som potentielt set vil blive dræbt i forbindelse med drift af møllerne. Samlet set vurderes det dog, at dødsfald i forbindelse med drift af møllerne vil være begrænset og ikke af væsentlig betydning for bevaringsstatus for de pågældende arter, hvor syd-, skimmel- og troldflagermus, alle er almindelige og talrige i Danmark.

Den østligste mølle (nr. 10) kan dog være problematisk for flagermusene, og det foreslås på den baggrund, at der kan etableres afværgeforanstaltninger, som beskrevet i afsnit 6.1.6.”

Det fremgår om afværgeforanstaltninger:

"I driftsfasen er der en risiko for at påvirke en række flagermus omfattet af habitatdirektivets Bilag IV. Med hensyn til flagermus konkluderes det imidlertid, at afværgeforanstaltninger er nødvendige i forhold til de 9 vestligste møller, med de valgte placeringer. Derimod vurderes det, at mølle 10 står tæt på en vigtig ledelinje for flagermus, samt at det for denne mølle vil være hensigtsmæssigt med etablering af en afværgeforanstaltning, såfremt man vil reducere den risiko. Det foreslås derfor, at møllen standses ved vindhastigheder under 6 m/s. Blæser det kraftigere samler insekterne sig ikke omkring mølletårnet, og der vil derfor heller ikke forekomme fouragerende flagermus omkring møllen. Med en sådan foranstaltning i sensommeren/efteråret (ultimo juli-ultimo september), og fra solnedgang til solopgang vil 70-90 % af de potentielle dødsfald kunne afværges. Konsekvensen vil være et tab i energiproduktionen på 3-11 % i den pågældende periode." (6.1.6.2)

Birkemus

Det fremgår af tabel 6.1-4:

Ynglebiotop: Fugtige områder med et tæt urtelag. Ofte i nærheden af vandløb, moser og lign.

Levevis: Birkemusen sover vintersøvn i en rede af græs og mos på tørre frostfrie steder som diger, overdrev, heder og lign.

Kan eventuelt træffes i vindmølleområdet: Kan muligvis findes i de lidt større eng- og moseområder indenfor projektområdet.

Der er dog mangel på tørre områder i tilknytning til disse. Der er ikke fundet birkemus indenfor projektområdet.

Eventuel negativ effekt af vindmøller: Ingen. Hyppighed/Bevaringsstatus 2000: Sjældent /usikker.

Det fremgår om levesteder i området:

"Forekomsten af Birkemus er meget dårligt kendt i Danmark. Der er derfor foretaget en besigtigelse af området med henblik på at finde potentielle levesteder for Birkemus. Ved besigtigelsen er der ikke foretaget en eftersøgning af birkemus, der er således udelukkende fokuseret på at finde egnede levesteder for arten. Umiddelbart mellem mølle 2 og 3 er der et større sammenhængende eng- og moseområde (lokalitet 1)... Området er samlet set ca. 25 ha stort, og det vurderes, at området er en egnet ynglelokalitet for Birkemus. Der er dog ingen tørre områder i form af diger, skrænter, overdrev eller heder i nærheden af engen, og det vurderes derfor, at der er mangel på egnede overvintringslokaliteter for birkemus i nærheden af eng- og moseområdet. Samlet set vurderes det således, at der kun er en ganske lille sandsynlighed for, at arten findes på lokaliteten. Det anses desuden for helt sikkert, at arten ikke forekommer på mølleprojektets anlægsarealer, idet disse ikke rummer nogen egnede levesteder."

Påvirkning i anlægsfasen fremgår nedenfor. Birkemus omtales ikke i afsnittet om vurdering af påvirkning i af bilag IV-arter i driftsfasen.

Spidssnudet frø

Det fremgår af tabel 6.1-4:

Ynglebiotop: Moser og vandhuller. Levevis: Jager og lever omkring mange typer vandhuller.

Kan eventuelt træffes i vindmølleområdet: Formentlig i en række mindre vandhuller i mølleområdet.

Eventuel negativ effekt af vindmøller: Ingen. Hyppighed/Bevaringsstatus 2000: Almindelig/Usikker.

Det fremgår om artens forekomst:

"Spidssnudet frø forekommer over hele landet og er forholdsvis almindelig. Arten er knyttet til mindre vandhuller og til moseområder, og det må antages, at den findes i vandhullerne i lokalområdet omkring møllerne. Det store eng- og moseområde mellem mølle 2-3 (lokalitet 1) vurderes samtidig at være en væsentlig fouragerings- og rastelokalitet for arten. Vandhullet og hængesækken syd for mølle 6 (lokalitet 2) vurderes ligeledes at være en potentiel ynglelokalitet for spidssnudet frø."

Påvirkning i anlægsfasen fremgår nedenfor. Spidssnudet frø omtales ikke i afsnittet om vurdering af påvirkning i af bilag IV-arter i driftsfasen.

Påvirkning af bilag IV-arter i anlægsfasen

"Møllerne og tilkørselsvejene er alle anlagt på eksisterende markveje eller på dyrkede arealer, og der er således ingen potentielle levesteder for Bilag IV-arter, der bliver direkte berørt under anlægsfasen. I forbindelse med anlæggelse af vindmøllefundamentterne

har der imidlertid været et behov for at pumpe vand væk fra området, hvor fundamentene skal stå. Møllefundamentene er anlagt i efteråret 2014, og det oppumpede vand er nedsivet på landbrugsjorden umiddelbart omkring møllefundamentene, og der er derfor samlet set ikke ledt vand væk fra området. En lokal sænkning af grundvandsstanden vil potentielt set kunne medføre en midlertidig dræning af de nærmeste våde naturtyper.

Tilkørselsvejene og møllefundamentene er anlagt på nuværende tidspunkt, og der er derfor foretaget en besigtigelse med henblik på at vurdere, om oppumpningen af vand har haft en konsekvens for de potentielle yngle- og rastelokaliteter, der er for bilag IV-arter i lokalområdet.

Ved besigtigelserne kunne det konstateres, at det vand, der er pumpet op i forbindelse med anlæggelse af møllerne, er nedsivet på landbrugsjorden umiddelbart omkring vindmøllefundamentene. Kun ved mølle 8 er der en risiko for, at en del af vandet er ledt bort fra området via en lille åben rende. En eventuel grundvandssænkning er derfor midlertidig og meget lokal. Det vurderes således, at der ikke er en effekt af grundvandssænkningen mere end maksimalt 50 meter fra møllerne. Den eneste potentielle yngle- og rastelokalitet for bilag IV-arter, der ligger nærmere end 50 meter fra et møllefundament, er engområdet (lokalitet 1) mellem mølle 2 og mølle 3. Dette område er et potentielt rasteområde for spidssnudet frø samt egnet ynglelokalitet for birkemus. Engområdet ligger helt op til mølle nr. 2, men mere end 50 meter fra mølle 3. Mellem mølle nr. 2 og engområdet er der et lille åbent vandløb og en mindre vold. Vandet fra møllefundamentet er nedsivet på landbrugsjorden mellem møllen og vandløbet. Den lille vold har samtidig medført, at vandet ikke er løbet direkte i vandløbet og er ledt bort fra området. Samlet set vurderes det således, at vandløbet og volden har beskyttet engområdet mod udtørring som følge af grundvandssænkningen. En midlertidig vandstandssænkning i efteråret vil i øvrigt ikke påvirke levedemulighederne for spidssnudet frø og birkemus."

Beskyttet natur

Det fremgår om eksisterende forhold:

"Af Figur 6.1.2 fremgår, at der kun er meget få naturområder, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3 i nærheden af møllerækken. I den vestlige del strækker et eng-, mose- og hedeområde sig gennem møllerækken. Øst for møllerne findes ligeledes et beskyttet engområde langs med Skonager Lilleå. Desuden findes især mod øst og sydøst en række mindre fredskove i nærheden af projektområdet. Endelig findes en række småbiotoper spredt i mølleområdet. Adgangsveje til møllerne kommer fra eksisterende veje, og alle nye adgangsveje etableres på almindelig landbrugsjord, og ingen nye veje krydser eller berører beskyttede naturområder, ligesom ingen eksisterende spredningskorridorer som læhegn, diger el. lign. fjernes i forbindelse med projektet. Ingen af møllerne berører beskyttet natur eller fredskov. De tre østligste møller placeres indenfor en skovbyggelinje omkring Bækhede og Biltoft plantage.

I forbindelse med etablering af vindmøllernes fundament er det nødvendigt at sænke grundvandsstanden lokalt, mens fundamentene støbes. Der er derfor foretaget besigtigelser af de naturområder, som vurderes at være sårbare overfor en midlertidig grundvandssænkning. Lokaliteterne fremgår af Figur 6.1-2."

Der er herefter en nærmere gennemgang af lokalitet 1-5. Det fremgår bl.a. om påvirkning i anlægsfasen:

"Beskyttet natur og lavbundsområder

... ingen beskyttede naturtyper, der bliver direkte berørt under anlægsfasen. ... Ved mølle 8 er der imidlertid en risiko for, at den lokale grundvandsstand er sænket i et lidt større område. Der er 3 beskyttede naturområder, som ligger indenfor en radius, hvor der potentielt set kan forekomme en mindre påvirkning som følge af den lokale grundvandssænkning. Lokalitet 1, 3 og 4 er således alle beskyttede naturlokaliteter, som er sårbare over for en grundvandssænkning. Det vurderes i øvrigt, at en eventuel begrænset og kortvarig vandstandssænkning i efteråret ikke vil påvirke de 3 lokaliteters naturtilstand. Lokalitet 1 vurderes ikke at blive påvirket, da der ligger et mindre vandløb mellem det nærmeste møllefundament og engen. Ved lokalitet 3 vurderes det, at dele af det oppumpede vand fra møllefundament nr. 8 kan være ledt bort fra området via en lille åben grøft, som ligger langs den vestlige kant af lokaliteten. Såfremt der er ledt vand bort fra området vurderes det, at dette vand er ledt ud langs det beskyttede moseområde. En eventuel effekt vurderes derfor at være meget minimal og uden betydning for områdets dyre- og planteliv. Lokalitet 4 er 2 små vandhuller, som ligger meget dybt i terrænet lidt nord for mølle 10. Da vandhullerne ligger dybt i terrænet i forhold til møllefundamentet vurderes det ikke, at vandhullerne er blevet påvirket af den midlertidige grundvandssænkning. Det er ved besigtigelse af området ikke registreret, at eventuelt okkerholdigt vand har medført skader på natur, flora og fauna." (6.1.3.1)

Fugle

Det fremgår om eksisterende forhold:

”Der findes en række mindre raste/ynglelokaliteter i nærområdet. De nærmeste er ikke kendt for mange fugle, og områderne besøges tilsyneladende ikke ret ofte af ornitologer, hvilket tyder på, at fuglefaunaen på lokaliteterne fortrinsvis rummer almindelige arter tilknyttet det åbne land eller plantager i det Vestjyske. På markerne vest for mølleområdet raster og fouragerer i vinterhalvåret af og til sangsvaner og gæs. På træk er iagttaget en række forskellige rovfugle, ligesom der ved Næsbjerg ca. 2 km nord for mølleområdet tilsyneladende yngler slørugle, der er iagttaget en del gange. De ornitologisk set mest interessante områder i nærheden finder man omkring Varde å og Ho Bugt vest for Varde samt Karlsgårde Sø.

Der er ikke gennemført systematiske optællinger af yngle- eller trækfugle på lokaliteten. Mølleområdet er intensivt dyrket landbrugsjord, der behandles konventionelt. Læhegn og mindre naturområder er relativt fåtallige, hvorved fødegrundlaget er ringe. Fuglefaunaen er typisk for det åbne, dyrkede agerland i det midt/vestjyske område. Artsdiversiteten er ikke stor, og fuglene er relativt fåtallige.”

Det fremgår om påvirkning i anlægsfasen:

”Vindmøllerne og adgangsveje anlægges på eksisterende markveje og dyrkede landbrugsjorder. Det vurderes derfor, at der i forbindelse med anlæggelse af tilkørselsveje og møller ikke vil være nogen negativ effekt på området fugleliv.”

Det fremgår om påvirkning i driftsfasen:

”Hvad angår fugle og vindmøller er der især to effekter, der påkalder sig interesse. Dels risikoen for kollisioner og dødsfald, og dels en fortrængnings- og forstyrrelseseffekt og eventuelt tab af fourageringsområde.

Kollisioner: Det sker, at fugle bliver dræbt af vindmøller, hvilket primært skyldes, at fuglene fejlbedømmer møllevingernes hastighed og rammes under forbi-flyvning. Hastigheden af vingspidsen er, næsten uanset møllens størrelse og vingernes længde, omkring 250 km i timen og dermed væsentligt hurtigere end de fleste fugles flugt- og reaktionshastighed. Studier viser dog, at det kun er ganske få fugle, der dræbes af vindmøller. Fugledødsfald på grund af vindmøller tælles således oftest kun i ganske få eksemplarer pr. mølle pr. år. Det kan derfor konstateres, at omfanget kun undtagelsesvist vil kunne få negative konsekvenser for fugle på populationsniveau. I den hidtil største litteraturundersøgelse i Danmark var en af hovedkonklusionerne da også, at: ”..risikoen for dødsfald blandt fugle forårsaget af kollision med vindmøller, uanset møllens art og størrelse, er lille, og den giver ikke umiddelbart grundlag for bekymring om effekter på populationsniveau. Størst risiko for kollisioner med fugle er risikoen for især måger i vådområder og for rovfugle på bjergkamme... Der kan således være enkelte, uheldigt placerede møller eller parker, der er problematiske.

Forstyrrelses- og fortrængningseffekt: Den væsentligste effekt af vindmøller på fugle har at gøre med forstyrrelser, der eventuelt kan føre til forskydning eller fortrængning af visse arter. Effekten er meget forskellig fra art til art. Nogle arter tvinges til at flyve uden om møllerne, og mister i værste fald et fourageringsområde, fordi de må holde en passende afstand til møllerne. Hos andre arter kan man ikke registrere nogen adfærdændring omkring møllerne, og de færdes ofte frit og tæt på møllerne. Forstyrrelses- eller fortrængningseffekten er statistisk signifikant for ikke-ynglende gæs, duer, hjejle og vibe, der alle tilsyneladende undgår at komme tættere på end et par hundrede meter. Desuden er der en sammenhæng mellem møllestørrelsen og forstyrrelsen, således at fortrængningsafstanden stiger med møllens højde og størrelse. Vindmøller kan med andre ord repræsentere en barriere for fuglene, der tvinges til at flyve uden om. Hvad angår svaner og gæs, er der således næppe tvivl om, at disse, og måske også enkelte andre fuglearter, kan blive tvunget til at finde nye fourageringsområder, når nye vindmøller opstilles. Det er dog næppe noget større problem for fuglene, fordi de konkrete fourageringsmarker i forvejen skifter fra år til år. Valget af fourageringsområde sker alene ud fra hvilke afgrøder, der p.t. dyrkes på markerne. Vinterraps og vintersæd er specielt værdifulde for svaner og gæs, brakmarker og græs for hjejler, og præcist på hvilke arealer, der dyrkes hvad, varierer som bekendt fra år til år med sædskiftet. Det kan næppe undgås, at møllerne vil forårsage nogle få dødsfald hvert år, men risikoen for kollision og dødsfald er lille og uden betydning for nogen arter på populationsniveau. Heller ikke eventuelle fortrængningseffekter vurderes at være af væsentlig betydning for nogen fuglearter på populationsniveau.”

Kumulative effekter

Det fremgår om kumulative effekter for natur, flora og fauna, at det i forbindelse med udarbejdelsen af miljørapporten er blevet konstateret, at et elkabel fra vindmølleparken på Horns Rev går gennem området. Møllerne kan dog placeres uden at komme i konflikt med kablet. Energinet.dk forbeholder sig ret til senere at fremføre flere kabler gennem området. Området er således forberedt til, at der kan rejses endnu en vildmøllepark ved Horns Rev. For at tilgodese sikkerhedsafstandskrav til sådanne traceer er placeringen af

møllerne blevet finjusteret, og det vil være muligt at opstille møllerne uden at komme i konflikt med afstandskrav til kabelføringen. Det er samlet vurderet, at der ikke er nogen væsentlig kumulativ effekt af de to projekter på områdets natur.

2.3.3.2. Landskab og visuelle forhold (6.2)

Landskabet er beskrevet ud fra dets umiddelbare oplevelsesværdi og vurdering af projektets påvirkning heraf. Landskabsanalysen indeholder en gennemgang af de registrerede elementer i landskabet og af de fremtidige forhold, hvis vindmølleprojektet realiseres.

Der er udvalgt visualiseringspunkter inden for: Nærzone (0-4,5 km fra projektområdet), Mellemzone (4,5-9 km fra projektområdet) og Fjernzone (9-15 km fra projektområdet).

Punkterne er udvalgt på baggrund af følgende faktorer:

- områder hvor der bor eller færdes mennesker
- særlige kulturhistoriske punkter
- særlige landskabelige værdier.

Der er desuden valgt punkter i landskabet, der både illustrerer eksempler på, hvor vindmøllerne er synlige, og hvordan de opleves i landskabet, og punkter, hvor de skjules af enten terræn, bevoksning eller bebyggelse. Fotostandpunkterne er udvalgt på baggrund af en vurdering af synligheden i omgivelserne set i forhold til terrænforhold, bebyggelse og bevoksning samt relevans af punktet i forhold til infrastruktur og hvor i landskabet, der færdes mennesker.

Det fremgår, at mølleområdet generelt er domineret af store marker i landbrugsmæssig brug, og at bebyggelsen omkring projektområdet primært består af fritliggende gårde og boliger.

Tekniske anlæg

Der er i nærzonen 22 eksisterende møller: Møgelbjerg (6 møller, 70 m, 2002, afstand ca. 0,7 km), Bilstoft (3 møller, 70 m, 2002, afstand 1,3 km), Ulvemosevej (1 mølle, 67 m, 1998, afstand ca. 0,6 km), Roust Mølle (1 mølle, 23,5 m, 1980, afstand ca. 4,1 km) og Fåborg By (1 mølle, 24,5 m, 1997, afstand ca. 4,2 km).

Der er desuden 6 møller ved Gunderup og 4 møller ved Roushøje, alle fra 1999, som nedtages. Disse møller er henholdsvis 2,2 og 1,7 km væk.

Det fremgår om bl.a. eksisterende forhold:

"Nord for projektområdet står i alt ni vindmøller ved Møgelbjerg og Bilstoft, der i nærområdet opleves lidt mindre markante. De ni vindmøller er alle fra 2002 og må forventes at være i drift indtil 2022 eller helt frem til 2032. De ni møller producerer tilsammen godt 14 millioner kWh om året, hvilket svarer til elforbruget i godt 4.000 husstande.

...

"På baggrund af besigtigelsen af området er det vurderet, at de eksisterende vindmøller generelt fremstår markant som tekniske anlæg i landskabet. Der er registreret lokaliteter ved henholdsvis Nordenskov, Årre, Bilstoftvej, Vestervangsvej og Tamhøjevej, hvor det er vurderet, at man i samme synsfelt kan se de eksisterende vindmøller og de ti planlagte vindmøller.

I mellemzonen fra 4,5 til 10 kilometer er der kun tre vindmøller, som vist i Tabel 6.2-2 og på Figur 6.2- 2. Den yngste er 19 år gammel og de to ældste 24 år.

I mellem- og fjernzonen er det undersøgt, om man kan se nogen eksisterende tekniske anlæg fra de lokaliteter, hvor man kan se langt i retning mod Ulvemose og Bækhed Plantage. Eksisterende vindmøller er synlige, men opleves som at være i skalamæssig balance med eksisterende landskabsselementer.”

Der er foretaget visualiseringer fra 20 fotostandpunkter, herunder:

4 Nærzone... Afstanden til den nærmeste planlagte vindmølle er ca. 2,1 km. På visualiseringen kan man se syv af de planlagte vindmøller. Den østligste vindmølle i projektforslaget ses bag en af de seks eksisterende vindmøller ved Møgelbjerg. Det er vurderet, at de planlagte vindmøller set fra dette standpunkt fremstår med en større total-højde og rotordiameter end de eksisterende vindmøller. På den baggrund er det vurderet, at de to vindmølleanlæg fremstår som to adskilte anlæg. Fra enkelte standpunkter på Vestervangvej vil de planlagte vindmøller dog kunne ses direkte foran vindmøllerne ved Møgelbjerg, og i de situationer kan opstillingen opleves som lidt rodet. Denne visuelle konflikt er dog begrænset til ganske få vindmøller i det samlede anlæg.³ Vindmøllerne vil fremstå markante i forhold til de øvrige elementer i landskabet, og at vindmølleanlægget vil være visuelt dominerende og påvirke oplevelsen af landskabet i området, når man kører mod syd ad Vestervangvej. Det vil dog stadig være muligt at opleve landbrugslandskabet med de karakterskabende elementer. Vindmølleanlægget har en stor horisontal udbredelse og optager hele synsvinklen. Det er vurderet, at man fra dette standpunkt oplever de planlagte vindmøller som stående på en ret linje. Det vurderes, at fjernelse af vindmøllerne ved Gunderup og Roussthøje betyder, at den samlede oplevelse af landskabet i mindre grad påvirkes. (fremgik tillige af miljørapporten fra 2013)

10 Mellemzonen:... Afstanden til den nærmeste planlagte vindmølle er ca. 4,4 km. Den vestligste vindmølle står uden for rammen i billedets venstre side. Vindmølleanlægget har en stor udbredelse, det opleves som markant, og kan forandre oplevelsen af landskabet.⁴ De seks eksisterende vindmøller ved Møgelbjerg fremstår som et særskilt vindmølleanlæg. Det vurderes, at fjernelsen af vindmøllerne ved Roussthøje betyder, at oplevelsen af landskabet er mindre rodet og at vindmølleanlægget i højere grad harmonerer med landskabet. (fremgik tillige af miljørapport fra 2013)

13 Nærzone... Afstanden til nærmeste planlagte vindmølle er ca. 2,5 km. De tre østligste vindmøller i projektforslaget ses bag de seks eksisterende vindmøller ved Møgelbjerg. På visualiseringen er de nye vindmøller tegnet kraftigt op, så de fremstår meget markante i forhold til de eksisterende. I virkeligheden vil de, da de står længere væk fra standpunktet end de eksisterende vindmøller, opleves som mindre tydelige, og det er derfor vurderet, at det vil være muligt at adskille de to anlæg visuelt. De planlagte vindmøller vil stå længere væk, og vil derfor fremstå mere spinkle. Desuden vil de være større og have en lavere rotationshastighed. På den baggrund er det vurderet, at man ikke vil opleve nogen visuel konflikt mellem de nye og de eksisterende vindmøller, men at det tekniske præg vil blive væsentlig forøget.⁵ Det er vurderet, at vindmøllerne er markante og dominerende i forhold til de øvrige landskabsselementer.” (fremgik tillige af miljørapport fra 2013)

14 Mellemzone ... Afstanden til den nærmeste planlagte vindmølle er ca. 4,9 km. Fra dette standpunkt er horisonten domineret af mange forskellige vindmøller, og det kan være svært at opfatte de enkelte anlæg. Specielt er det vanskeligt at adskille de tre eksisterende vindmøller ved Bilstoft og nye vindmøller. Det er vurderet, at de ti nye vindmøller vil være et dominerende teknisk anlæg, som til en vis grad vil påvirke oplevelsen af landskabet, men det vil stadig være muligt at opleve landbrugslandskabet med de karakter-

³ Det fremgik videre af miljørapporten fra 2013:

”Det er samlet set vurderet, at de planlagte vindmøller vil fremstå visuelt dominerende fra dette standpunkt og dermed præge oplevelsen af landskabet, når man kører mod syd ad Vestervangvej. Vindmølleanlægget har en stor horisontal udbredelse og optager hele synsvinklen. Det er vurderet, at man fra dette standpunkt oplever de planlagte vindmøller som stående på en ret linje.”

⁴ Det fremgik videre af miljørapporten fra 2013:

”Det er vurderet, at det på visualiseringen kan være svært at adskille de tre østligste vindmøller fra de eksisterende ved Roussthøje. I virkeligheden vil anlæggene være lettere at adskille fra hinanden, da de nye vindmøller står 2-3 kilometer længere væk end de fire ved Roussthøje, og omdrejningshastigheden vil være forskellig. De eksisterende vindmøller ved Roussthøje vil formentlig kunne blive stående til 4-14 år.”

⁵ Det fremgik videre af miljørapporten fra 2013:

”Desuden er det vurderet, at man fra dette fotostandpunkt oplever opstillingsmønsteret som en retlinje, og at vindmølleanlægget har en stor udbredelse.”

skabende elementer. Denne oplevelse af landskabet har man fra dette standpunkt og fra et mindre villakvarter vest for Heagervej. De tre eksisterende vindmøller ved Bilstoft forventes at blive stående de næste 7-17 år. (fremgik tillige af miljørapporten fra 2013)

Der er visualisering fra 5 naboboliger, herunder:

A Fra haveterrasse ved nabobolig A Møgelbjergvej 16. En halv vingelængde på vindmølle 8 er synlig til venstre i billedet. M7 står uden for fotoet i fotoets højre side. Møllen står bag den højere bevoksning, men en halv vingelængde vil komme til syne ved træerne til højre i billedet. I vinterhalvåret uden blade på løvtræerne vil vindmøllerne være en anelse mere synlige i dagslys. Afstanden til den synlige vindmølle på fotografiet, M8, er 824 m fra fotopunktet. M7 og M8 vil blive de eneste synlige vindmøller fra dette punkt på terrassen, som følgende visualiseringspanorama viser...

180 grader visualisering haveterrassen... På nær en halv vingelængde af M7 og M8 er alle ti vindmøller skjult af bevoksningen set fra dette sted på haveterrassen. Vindmøllerne er lagt ind med rød farve foran bevoksningen for at vise deres placering. I vinterhalvåret uden blade på løvtræerne vil vindmøllerne være en anelse mere synlige i dagslys. Afstanden til den nærmeste vindmølle, M7 er 608 m... I den ideelle betragtningsafstand på 18 cm vil beskueren opleve at skulle dreje hovedet for at se hele billedet - på samme måde, som man på stedet må dreje hovedet for at se hele motivet. Panoreringen er optaget i et lidt andet punkt end fotoet, der er brugt på forrige side. Den lysilla firkant viser omtrent udsnittet på foregående visualisering. (fremgik tillige af miljørapporten fra 2013)

C Fra terrassen ved nabobolig L Vardevej 40. Fra terrassen er fire vindmøller tydeligt synlige, mens yderligere to kan skimtes nede mellem træerne med lidt god vilje. En vindmølle står til venstre for billedet, skjult bag huset, og tre vindmøller står skjult bag bevoksningen i billedets højre side. Afstand til nærmeste synlige vindmølle, M 2, er 791 m. På grund af vindmøllernes højde kan det være svært at vurdere afstanden til dem. * Vindmøllerne vil opleves markante og dominerende. (fremgik tillige af miljørapporten fra 2013, *tillige: Opstillingen virker lidt forvirrende fra dette sted) 6.2.3.1)

Der er følgende vurdering af påvirkning af landskabet:

"På baggrund af visualiseringer fra fotostandpunkterne nr. 4, 9 og delvis 14 ved henholdsvis Vestervangsvej, Årre Kirke og Nordenskov er det vurderet, at det planlagte vindmølle anlæg vil påvirke oplevelsen af landskabet i dele af nærzonen. Fra disse punkter er det vurderet, at det er samspillet mellem terræn og bevoksning, som tilfører landskabet en særlig karakter. Vindmøllerne vil tilføre landskabet et stort og dominerende teknisk element, men det vil stadig være muligt at opleve landbrugslandskabet med de karakteriskabende elementer. Se visualisering nr. 4, 9 og delvis 14.

I nærzonens sydlige del er det undersøgt, om de planlagte vindmøller vil forstyrre oplevelsen af terræformerne omkring vandløbene og vådområdet ved Roust og Rousthøje. På baggrund af besigtigelsen af denne del af nærzonen, er det vurderet, at landskabets terræformer i stor grad er skjult bag den eksisterende bevoksning, og dermed, at oplevelsen af disse terræformer ikke bliver påvirket af de planlagte vindmøller i væsentlig grad.

I mellemzonens nordvestlige del er det undersøgt om oplevelsen af Varde Ådal kan blive påvirket af de planlagte vindmøller. I den forbindelse er der udført en besigtigelse på Nordre Boulevard ved Varde, hvor man kan se langs med Varde ådal, når man kigger i retning mod Ulvemose. På baggrund af besigtigelsen er det vurderet, at de planlagte vindmøller vil være skjult bag den eksisterende bevoksning langs ådalen."

Der er følgende vurdering af samspil med eksisterende vindmøller:

"...Nordøst for Bækhed Plantage står ni mellemstore vindmøller fra 2002. Det er undersøgt, om der er områder eller lokaliteter, hvor samspillet mellem de planlagte og de eksisterende vindmøller er problematisk i forhold til oplevelsen af landskabet. I den forbindelse er der udarbejdet visualiseringer fra henholdsvis Årre, Bilstoftvej, Vestervangsvej, Nordenskov og Tamhøjevej.

På baggrund af visualisering nr. 14, der ligger tæt ved den vestlige bygrænse til Nordenskov, er det vurderet, at man vil opleve samspillet mellem de planlagte og de i alt ni eksisterende vindmøller ved Møgelbjerg og Bilstoft. Horisonten er domineret af mange forskellige vindmøller, og det kan være svært at opfatte de enkelte anlæg. Specielt er det vanskeligt at adskille de tre eksisterende vindmøller ved Bilstoft og de nye vindmøller, men alene fra et meget begrænset område.

Ud fra visualisering nr. 4 og til dels 13 er det vurderet, at så snart de eksisterende vindmøller bliver oplevet i samspil med de yderste i rækken af de planlagte vindmøller, er det langt nemmere at adskille anlæggene, og det samlede billede fremstår enklere og mere overskueligt. Samtidig er det et mindre udsnit af vindmølleparken, hvor de to vindmølleparker opleves i samspil med hinanden. Det vurderes at man ikke vil opleve nogen visuel konflikt mellem eksisterende og nye vindmøller."

Det er sammenfattende vurderet om landskab og visuelle forhold:

”Det er vurderet, at det planlagte vindmølleprojekt... vil medføre en markant visuel påvirkning af landskabet i kraft af anlæggets store dimensioner både vertikalt og horisontalt specielt inden for de nærmeste to-tre km mod syd og nord.

Der er i forbindelse med landskabsanalysen registreret tre lokaliteter i nærzonen, hvor det er vurderet, at de planlagte vindmøller særligt vil præge oplevelsen af væsentlige elementer i landskabet. Omkring området nord for Årre, sydvest for Nordenskov og fra Vestervangsvej ved Næsbjerg har landskabet en særlig karakter, dannet af terræn og bevoksning, og det er vurderet, at vindmøllerne vil være dominerende uden at forstyrre oplevelsen af landskabet.

...

De planlagte vindmøller ... og de tre eksisterende vindmøller ved Bilstoft og seks ved Møgelbjerg vil blive oplevet i samspil med hinanden. Fra den sydvestlige udkant af Nordenskov, ved Heagervej, vil eksisterende og planlagte vindmøller blive oplevet mellem hinanden. Det er vurderet, at det kan være svært at adskille de planlagte og de eksisterende vindmøller ved Bilstoft fra hinanden. Derudover vil forøgelsen af vindmøller påvirke oplevelsen af landskabet, der vil være præget af vindmøller. De tre eksisterende vindmøller ved Bilstoft er opstillet i 2002, og det kan forventes, at de vil blive oplevet sammen med de nye møller i 7-17 år. Idet det alene er fra et meget begrænset område set fra den sydvestlige del af Nordenskov at det kan være svært at adskille planlagte og de eksisterende vindmøller ved Bilstoft fra hinanden vurderes dette forhold ikke at være væsentligt eller - set ud fra et samlet hele - visuelt betænkeligt.

Anlæggets horisontale udbredelse er varierende. Udbredelsen er størst, når anlægget opleves i sin fulde længde fra nord og syd inden for 4-5 km fra anlægget. Her optager det en stor del eller hele synsvinklen og fremstår derfor ofte markant i landskabet og har en væsentlig visuel påvirkning på oplevelsen af landskabet. Oplevet fra øst og vest vil den visuelle påvirkning ofte være mindre på grund af den mindre horisontale udbredelse. Det er dog et stort anlæg, der vil være synligt og ofte markant fra størstedelen af nærzonen.

Vindmølleanlæggets opstillingsmønster vil blive oplevet forskelligt afhængigt af, hvorfra i det omkringliggende landskab man ser på det. Hvor man oplever hele anlægget fra øst og vest vil buen være let opfattelig. Set fra syd og nord er bueformen sværere at se, og vindmøllerne kan blive oplevet som stående på en ret linje. Det er vurderet, at både oplevelsen af anlægget som en bue og som en ret linje vil fremstå harmonisk i landskabet. Fra få vinkler, hvor man ikke oplever buen eller vindmøllerne på en ret linje, bliver opstillingsmønsteret oplevet uharmonisk.

Den samlede vurdering af vindmølleanlæggets opstillingsmønster og dimensioner giver et billede af, at anlægget vil blive oplevet forskelligt fra det omkringliggende landskab. Det er vurderet, at dette ikke har nogen negativ betydning for anlæggets fremtræden i landskabet, så længe det opleves harmonisk.

Samtidig er det vurderet, at anlægget med ti vindmøller på op til 149,9 meter er et stort og markant element, der tilføjes landskabet, og det vil væsentligt forstærke den tekniske karakter i det eksisterende landbrugslandskab. Men det vil dog stadig være muligt at opleve væsentlige karaktertræk og landskabselementer. Det samlede udtryk af de forskellige vindmølleparker i nærhed til de planlagte vindmøller vurderes ikke at være visuelt betænkeligt.”

Der er i afsnit 11 Sammenfatning om Landskab og visuelle forhold anført, at påvirkningen af landskab og af visuelle forhold (miljøpåvirkning ved naboboliger) vurderes at være moderat.

Kulturhistoriske elementer

Miljørapporten indeholder en beskrivelse af 4 kirker i nærzonen, herunder Årre Kirke:

”Årre Kirke ligger ca. tre km sydøst for projektområdet. Kirken ligger i den nordøstlige del af Årre ud mod det åbne land og består af romansk kor og skib med sengotisk tårn i vest og et våbenhus fra midten af 1800 tallet ved sydsiden af kirken...

... Der er ingen høje træer, så man kan se langt i retning mod projektområdet, når man færdes på kirkegården. Umiddelbart nord for kirkegården, på de tilstødende marker tæt ved stengærdet, kan man opleve det omgivende landbrugslandskab i et langt kig mod nord.”

Det er undersøgt, om man kan se møllerne fra de 4 kirkegårde, og der er udarbejdet visualiseringer fra to kirker. Det fremgår, at man fra Årre Kirke kan se langt i retning mod Ulvemose. Det er ved besigtigelsen af

kirkerne vurderet, at møllerne ikke vil påvirke oplevelsen af kirkerne som kulturhistoriske elementer i landskabet.

2.3.3.3 Geologi og grundvand (6.4)

Her beskrives og vurderes projektets mulige påvirkning af grundvandsressourcen.

Det fremgår, at mølleområdet ligger i et område med drikkevandsinteresser (OD), og at et område ca. 270 m øst for møllerne er et område med særlige drikkevandsinteresser (OSD). Der er i mølleområdet potentiel risiko for okkerbelastning. Der er flere markvandingsboringer i området. Der er ingen drikkevandsboringer.

Det fremgår bl.a. om påvirkning i anlægsfasen, at der i forbindelse med anlægsarbejdet skal udgraves til 4-5 m under terræn for etablering af fundament, hvilket medfører, at det ved etableringen af flere møllefundamenter vil være nødvendigt med grundvandssænkning.

Vandforsyningslovens § 26 omhandler tilladelse til grundvandssænkning. Tilladelse til bortledning er ikke nødvendig, når bortledningen må antages at blive af højst to års varighed, når bortledningen hvert af disse år må antages at højst at omfatte 100.000 m³ grundvand, og når der endvidere ikke inden for 300 m fra bortledningsanlægget findes anlæg til indvinding af grundvand. Mølleprojektet har en geografisk udstrækning på ca. 4 km med en indbyrdes afstand på ca. 500 m mellem møllerne. Det vurderes derfor, at kravet om tilladelse ved indvinding af mere end 100.000 m³ gælder pr. mølle.

Grundvandssænkningen vil foregå over en kort periode uden for OSD-området, der vil alene være lokal sænkning af grundvandet, og grundvandssænkningen vurderes ikke at påvirke grundvandsressourcen i området.

Fundamenterne blev etableret sommer/efteråret 2014, hvor der blev gennemført en midlertidig grundvandssænkning ved 7 fundamenter. Oppumpet vand fra grundvandssænkningen er udledt på landbrugsarealer i en afstand af 100-150 m fra oppumpningsstedet. Der blev i forbindelse med prøvepumpningen udtaget en vandprøve, som viser indhold af jern, hvormed der kan være mindre risiko for en okkerpåvirkning. Der er ingen vandhuller eller søer tæt på møllerne.

Der kan i anlægsfasen være risiko for spild af olieprodukter m.v. fra f.eks. entreprenørmaskiner, men det vurderes, at eventuelt spild hurtigt vil blive afværget ved opgravning af forurenede jord, og risikoen for grundvandsforurening vurderes at være lav.

Der vurderes ikke at være behov for grundvandssænkning i driftsfasen. Møllerne indeholder olie og kølevæsker, men de er konstrueret således, at et eventuelt spild opsamles. Risikoen for jord- og grundvandsforurening vurderes derfor at være ubetydelig.

Det er sammenfattende vurderet, at den gennemførte grundvandssænkning ikke har påvirket grundvandsressourcen, og at der vil være en ubetydelig påvirkning af grundvand i driftsfasen.

2.3.3.4 Luftforurening og klima (6.5)

Afsnittet beskriver af luftens kvalitet i området omkring projektarealet samt en vurderer af projektets miljømæssige konsekvenser på luftkvaliteten.

Det vurderes sammenfattende:

”Samlet vurderes klimaforandringerne indtil 2050 hverken at få indflydelse på projektet i anlægs- eller i driftsperioden.

De vigtigste direkte påvirkninger i relation til emissioner fra vindmølleparken er forbundet med anlægsfasen. Under drift, hvor der kun er begrænsede vedligeholdelsesaktiviteter i projektområdet, vurderes påvirkningerne som ubetydelige. Påvirkninger under afvikling vil være i samme størrelsesorden som under anlægsfasen. De negative påvirkninger vil dog opvejes betydeligt af de positive effekter af vindmølleparkens emissionsneutrale el-produktion i dens forventede 30 års levetid. Projektet understøtter Varde Kommunes Klimastrategi og regeringens Klimaplan.”

2.3.3.5 Rekreative interesser (6.7)

Afsnittet beskriver og vurderer projektets mulige påvirkning af de rekreative interesser i og omkring projektområdet, som omfatter friluftsliv og fritidsaktiviteter i naturen, i rekreative områder, samt mere almindelige stifter og veje til fodgængere og cyklister. De primære rekreative interesser knytter sig til Varde Ådal i mellemzonen, hvor der er naturstier og andre friluftaktiviteter.

Vurderingen af påvirkninger af rekreative interesser er:

”Området omkring projektområdet er præget af landbrugsarealer og indbyder derfor ikke til friluftsliv. Der er ikke indenfor projektområdet særlige seværdigheder eller naturoplevelser for egnens beboere eller turister. Projektområdet grænser op imod Helle-Biltoft og Bækhed Plantage, der anvendes til rekreative interesser, men det vurderes, at opstilling af de planlagte vindmøller ikke vil påvirke disse interesser væsentligt.

Plantagerne på strækningen mellem Varde og Nørholm Hede hindrer, at man kan se langt i retning mod de planlagte vindmøller. På baggrund af visualisering fra Nordre Boulevard ved Varde er det vurderet, at man ikke kan se de planlagte vindmøller fra Varde Ådal, og at de rekreative interesser ikke vil blive påvirket negativt af de planlagte vindmøller.

Etablering af vindmøller i området vurderes således ikke at forstyrre, ødelægge, forringe eller hindre adgangen til områder med rekreative interesser i hverken anlægs- eller i driftsfasen. Endvidere vurderes det, at projektets visuelle påvirkning af landskabet ikke vil påvirke eksisterende og fremtidig brug af de rekreative områder.”

2.3.4 Miljøpåvirkning ved naboboliger (afsnit 7)

2.3.4.1 Visuel påvirkning (7.2)

Der er foretaget vurdering af møllernes visuelle påvirkning ved 25 nabobeboelser inden for 1 km fra møllerne. Det fremgår af, at der fra Vardevej 40 er henholdsvis 638 m til M1 og 746 m til M2 (afstand mellem vindmøller og et beregningspunkt ca. 15 m fra boligens facade).

2.3.4.2 Støj (7.3)

Der er henvist til kravene til støj fra møller i vindmøllebekendtgørelsen. Der er foretaget beregninger for normalstøj for hovedforslag og 0-alternativ samt af lavfrekvent støj fra hovedforslag. Der er ikke truffet endelig beslutning om møllefabrikat, men beregningerne er som øvrige dele af miljøvurderingen udført for de største mølletyper, der kan etableres i området.

Da der er eksisterende møller nærmere end 28 x møllehøjden, er der gennemført en beregning af den samlede støj fra alle møller. Ved beregningen indgår den samlede støj fra de nye møller og de eksisterende og blivende møller indenfor en afstand af godt 4,2 km (3 møller ved Biltoft, 6 møller øst for Møgelbjerg og én mølle sydøst for nabobolig 18).

Beregningerne for normal støj og for lavfrekvent støj for 20 møller viser, at projektet kan overholde alle grænseværdier for støj ved alle beboelser.

Da støjpåvirkningen ved seks naboboliger til projektet samt 1 nabobolig til eksisterende vindmøller ligger mindre end 2dB(A) under en eller flere af grænseværdierne, vil kommunen kræve en samlet støjmåling for

vindmøller i området, som skal sikre, at kravene er overholdt. Hvis målingen af møllernes kildestøj med efterfølgende beregning af den samlede støjbelastning ved hver bolig viser, at påvirkningen ikke holder sig under grænseværdierne ved hver nabobolig, skal de nye møller støjdæmpes eller driften indstilles.

En beregning viser, at vindmøllerne kan dæmpes, så støjen fra de nye vindmøller ligger mindst 2 dB(A) under grænseværdierne. Støjen kan dæmpes ved at ændre omdrejningshastighed eller vingernes vinkel.

Det fremgår om kumulative effekter, at de samlede gener af den fremtidige støjbelastning udover de planlagte vindmøller også afhænger af andre vindmøller og trafik, men at der ikke gælder grænseværdier for den samlede støj i et område. Miljørapporten viser den kumulative støj fra alle vindmøller i området.

2.3.4.3 Skygge (7.4) Der er gennemført en beregning af skyggetid for de naboer, der er tættest på møllerne. Beregninger for udendørs skyggekast viser, at tre nabobeboelser (Møgelbjergvej 16, C, Skovvej 15 og Vardevej 34) teoretisk vil få over 10 timers skyggekast om året (henholdsvis ca. 18:11, 12:13 og 10:50 timer og minutter skygge). Beregningerne for indendørs skyggekast viser, at én nabobeboelse (Møgelbjergvej 16) teoretisk vil få over 10 timers skyggekast (15:10).

Bygherre installerer skyggestop i møllerne, så det sikres, at naboboliger ikke påvirkes med mere end 10 timer reel udendørs skyggekast om året. Kommunen kræver også, at de vejledende skyggegrænser på højst 10 timer overholdes. Hvis vejledende krav overholdes, kan påvirkningen dæmpes ved regulering af møllernes drift.

2.3.4.3 Reflekser (7.4) Møllevingerne skal have en glat overflade for at være så effektive som mulig. Der kan derfor forekomme refleksblink, som kan virke generende for naboer. Problemet minimeres ved overfladebehandling af vingerne med et glanstal under 30. I løbet af møllens første leveår reduceres refleksvirkningen, da overfladen bliver mere mat.

2.3.5 Befolkning og sundhed (afsnit 8)

Der er henvist til kommuneplanen og kommunens sundhedspolitik om bl.a. bevægelse, kost og rygning. Der er i forhold til støj henvist til rapport fra Sundhedsstyrelsen (udarbejdet af Delta) om vindmøllestøj og helbredsgener, og at hovedkonklusionerne er:

- Søvnforstyrrelser kan forekomme.
- Der er ikke fundet en direkte sammenhæng mellem stress og støjniveau.
- Derimod er der fundet signifikante sammenhænge mellem stresssymptomer og støjgene. I eksisterende undersøgelser er der ikke fundet signifikante sammenhænge med kroniske lidelser, diabetes, højt blodtryk og hjertekar sygdomme.
- Der er i litteraturen rapporter om fænomener, som kaldes vibro-akustiske sygdomme og vindmøllesyndromet, uden at der dog er vist en kausal dosis-respons sammenhæng eller udført undersøgelser, hvor der er sammenlignet med kontrolgrupper. Disse fænomener anses ikke for reelle for møller.
- På det foreliggende grundlag er der ikke vist direkte helbredseffekter pga. vindmøllestøj, dog er der konstateret sammenhæng imellem støjgener og stresssymptomer.

Det er den vurderet, at støj fra vindmøllerne ikke påvirker befolkningens sundhed.

Det fremgår om afledte socioøkonomiske forhold (8.2):

“Med afledte socioøkonomiske forhold, som en mulig følge af miljøpåvirkningerne, forstås først og fremmest samfundsmæssige eller lokalsamfundsmæssige påvirkninger. Påvirkninger kan f.eks. være indflydelse på områdets erhvervsliv eller sociale struktur, muligheder på mobilitet og oplevelser, og påvirkninger af økonomien for tredjemand som følge af de forventede miljøpåvirkninger. Desuden

omfatter de socioøkonomiske effekter også effekter for befolkning og samfund; typisk påvirkninger af rekreative interesser og sundhedseffekter som følge af støj, emissioner osv.

...

De socioøkonomiske effekter afgrænses til at belyse betydelige ændringer for større samfunds- og erhvervsgrupper. Det vil sige de væsentligste erhvervsmæssige, økonomiske og sociale konsekvenser for befolkningen i nærområdet, der kan opstå som følge af projektets miljøpåvirkninger.

...

8.2.3 Eksisterende forhold

Vindmøllerne placeres i et område, som i dag anvendes til landbrugsformål. Derudover er der ikke kortlagt andre former for erhverv tæt på vindmølleområdet.

Der er begrænsede rekreative interesser i området, men det vurderes, at Bækhede Plantage anvendes som rekreativt område.

8.2.4 Påvirkning fra projektet

Rekreative interesser

Det er begrænsede rekreative interesser i området, og det vurderes, at vindmølleprojektet ikke vil have socioøkonomiske effekter for rekreative interesser.

Erhverv

Det er primært landbrug i og omkring vindmølleområdet. Vindmølleprojektet vil ikke påvirke landbrugsaktiviteterne i området."

Det er sammenfattende vurderet, at projektet ikke vil medføre nogen væsentlige negative socioøkonomiske påvirkninger af hverken erhverv eller rekreative interesser.

2.3.6 Sammenfatning (afsnit 11)

Det er vurderet, at der ikke er manglende viden.

2.4 Resume af hørings svar

Kommunen har udarbejdet et resume af indkomne høringsbidrag til plangrundlaget med udkast til byrådets vurdering (herefter resume af hørings svar).

Det fremgår bl.a. af kommunens bemærkninger til påvirkning af produktionsdyr (pkt. 10), at grænseværdier for tilladelig støj fra vindmøller er tilpasset mennesker og ikke umiddelbart omfatter husdyr/dyrehold, at Videnscenter for Landbrug har udtalt, at køer og heste vænner sig til støj og skygger og ikke lader sig påvirke heraf, samt at der ikke er erfaringer om konkrete tab af produktion. Det vurderes, at reglerne for afstand mellem møller og anlæg med produktionsdyr er overholdt, og at iværksættelse af yderligere støjmålinger i relation til minkfarme er en statslig opgave.

2.5 VVM-tilladelse

Kommunen har den 25. august 2015 meddelt VVM-tilladelse til opstilling af 10 vindmøller ved Ulvemoen/Bækhede Plantage. Tilladelsen er meddelt på en række betingelser, herunder:

- at mølle nr. 10 standses ved vindhastigheder under 6m/s i perioden fra 15. juni-15. oktober fra solnedgang til solopgang
- at nabobeboelse højst påføres 10 timers reel skyggetid pr. år. Møllerne skal udføres med teknik og software, der gør det muligt at begrænse det reelle skyggekast i nødvendigt omfang.

3. Klagerne

Der er indgivet klager fra følgende omboende: Klager 1 (Ulvemosevej 12) ved klage af 29. juli 2015, Klager 2 (Vardevej 37) ved klage af 30. juli 2015, Klager 3 (Vardevej 36) ved klage af 28. juli 2015, Klager 4 (Vardevej 40) ved klage af 29. juli 2015, Klager 5 (ejer af 6 vindmøller ved Næsbjerg/Møgelbjerg)

ved klage af 28. juli 2015, klager 6 (Vestervang 4) ved klage af 28. juli 2015, klager 7 (Tranbjergvej 19) ved klage af 29. juli 2015 og klager 8 (Vardevej 46) ved klage af 1. august 2015.

Klagerne er detaljerede og omfattende med tilhørende bilag, hvorfor ikke alle oplysninger, argumenter og synspunkter gengives i denne afgørelse. Klagernes indlæg er indgået i deres helhed i Natur- og Miljøklagenævnets vurdering og afgørelse i sagen.

Dyr og fugle. Der er et rigt fugle- og dyreliv i nærområdet. På markerne vest for M2 og M3 findes der større raste- og ynglelokaliteter. Observationerne kun er sket over få dage. Beskyttelse af dyreliv er bagatelliseret.

Flagermus. Kommunens undersøgelse viser en stor koncentration af flagermus nær Bækhede Plantage, og det må formodes, at de fleste flagermus yngler der eller i fredskovene 800/1400 m herfra.

Ifølge Bern-konventionen omfatter beskyttelse af flagermus også leveområder, hvorved også forstås de steder, hvor der søges føde.

Møllerne opstilles i en ledelinje, som flagermusene følger for at afsøge skovkanter m.v. 6 møller placeres nær skel til skov og højmose, og møllernes placering 50-100 m fra skovkant garanterer ikke flagermusenes sikkerhed. Eurobats foreskriver 200 m til skovbryn og i Nordtyskland anvendes en afstand på 500 m.

Man kan komme til møllerne uden at anlægge en vej henover Ulvemosen.

Undersøgelsen har ikke en tilstrækkelig standard. Det fremgår ikke, hvem der har foretaget undersøgelse, hvor monitorerne stod, mikrofonens højde/retning, eller tidsrum og vejrforhold. Beboerne i området er ikke blevet kontaktet, og der er ikke undersøgt i 5 km radius, som anbefalet af Eurobats. Der burde være to undersøgelser i ynglesæsonen og to i september-oktober. Der er heller ikke taget hensyn til migrerende flagermus. Der har ikke været ekspertise, som kan artsbestemme skimmelflagermus.

Registreringen viser, at der er tale om en bevaringsværdig biotop, og flagermus fouragerer i en bred vifte over hele området.

De omhandlede arter er alle i højrisiko zonen for at blive dræbt, og kollisionsraten vil være højere end 2,9 flagermus pr. mølle.

I alle flagermusarters yngleperiode, typisk medio juni-medio august, er der behov for et større fourageringsområde. Der bør være afværgeforanstaltninger i anlægsperioden, og i det mindste bør møllerne opstilles i dvaleperioden. Den store aktivitet i anlægsperioden er i strid med forbuddet om ikke forsætligt at forstyrre flagermus.

Opstilling af de 10 møller er i strid med kommuneplanen, hvorefter beskyttet natur ikke må påvirkes negativt hverken ved etablering eller af vindmøller.

Birkemus. Vindmølleområdet opfylder betingelserne for artens tilstedeværelse, herunder yngle- og rasteområder, jf. Naturstyrelsens forvaltningsplan⁶ og Projekt Birkemus⁷, men det blev ikke inden planvedtagelsen afklaret, om der er birkemus i området.

Ifølge Projekt Birkemus er hede et muligt overvintringssted, og jorddiger og skrænter indgår i mange af de habitater, hvor der er fundet birkemus, og kodeord for et birkmushabitat er tæt græs- og urtevegetation, ekstensiv/ingen dyrkning eller græsning, et fugtigt element, uforstyrret redested, f.eks. jorddige eller skrænt, samt at reder i yngleområder benyttes til overvintring. Det fremgår desuden, at antallet af kvadrater gennem undersøgelsen er forøget i den sydlige del af udbredelsesområdet i Jylland, herunder fra nord for Varde til syd for Ribe.

Det fremgår bl.a. af forvaltningsplanen, at artens kendte udbredelsesområde berører ferske enge, overdrev, heder, moser, jorddiger, plantager og skove, som indeholder/ligger op til fugtige arealer m.v., og at disse områder bør betragtes som mulige levesteder og undersøges. Desuden er ådale angivet som vigtige levesteder, og de har formentlig funktion som spredningskorridor. Det fremgår, at artens udbredelse er fragmenteret med lav bestandtæthed, at områder med lokal uddøen vanskeligt rekoloniseres, og at den væsentligste trussel ok er ødelæggelse af levesteder.

Det er ifølge klager sandsynligt, at birkemus kan leve i og være afhængigt af planområdet med eng og mose, og der er fund af birkemus i åsystemet, som er forbundet med området. Der er tørre områder nær yngleområdet, herunder hede jorddiger og gravhøje.

Ifølge miljørapporten er der i projektområdet en række af de forhold, som er nævnt i Projekt Birkemus. Desuden er Skonager Ådal, som er levested for birkemus og indenfor aktionsradius fra lokation 1, ikke omtalt.

Det fremgår ikke af miljørapporten, hvem der har foretaget besigtigelsen, eller hvor og hvornår. Hele mølleområdet bør indgå i vurderingen af levesteder, da arten ifølge Projekt Birkemus har en home-range på 638-88.329 m².

Projektet er i strid med naturbeskyttelseslovens § 29 om forbud mod forsætligt forstyrrelse af visse dyrearter og habitatdirektivets art. 12, hvorefter der ikke kan vedtages planer, hvis det kan skade yngle- og rasteområder.

En (unavngiven) ekspert har svaret klager, at birkemus kendes fra moseområder inkl. nærliggende hede/overdrev, og at Ulvemosen ud fra luftfotos kan være et egnet levested.

Miljørapporten omtaler kun området øst for M2 som habitat for birkemus, men M1, M2, M9 og M10 rummer også biotoper for birkemus, da de støder op til skov m.v. De planlagte adgangsveje er hæmmende i forhold til jagtområderne, da arten ikke færdes på åbne områder.

Spidssnudet frø. Der er i mølleområdet mange vandhuller, herunder § 3-beskyttede, som må formodes anvendt som ynglesteder. Både anlæg og drift vil forstyrre frøens levesteder, bl.a. placeres M10 tæt på et stort vandhul, så der bliver vingeslag henover leve- og ynglested.

⁶ Forvaltningsplan Beskyttelse og forvaltning af birkemusen, Naturstyrelsen (2012)

⁷ Projekt Birkemus - Afrapportering af Projekt Birkemus 2007-2009, Skov- og Naturstyrelsen (2011)

Natur. Miljørapporten gengiver ikke de reelle forhold. Landbrugsområdet omtales som stort og natur-områderne som få og mindre. Natur og biotoper omtales som fragmenterede arealer, og ikke retteligt som sammenhængende arealer. Sammenhængende naturområder er vigtige for mange arters langsigtede overlevelse og kan bidrage med merværdi for naboarealer og landskab, jf. "Vindmøller på § 3-beskyttede naturarealer Potentielle konsekvenser for biodiversitet, fugle og flagermus"⁸.

Afstanden fra M2 til et uberørt naturområde er uforsvarlig. § 3-arealerne i nærheden af planområdet påvirkes markant af projektet i forhold til landskab, skygge, støj, færdsel og vandsænkning, og nogle møller er (delvist) placeret i Ulvemosen, hvor der er § 3-arealer. M8, M9 og M10 vil have negativ effekt på især skovområder.

Fugle. Der er ikke foretaget systematisk optælling af yngle- eller trækfugle. Der er mange sangsvaner samt flere arter gæs og ænder. Skovsnepper, dobbeltbekkasiner og store regnspurve trækker ind over Vestervangskoven og forbi Ulvemosen, så der er fare for kollisioner.

Miljørapporten er ikke retvisende f.s.v.a. rastende og fouragerende svømmefugle. De fleste fugle opholder sig ved M1, M2 og M3 og ikke vest for mølleområdet som anført i miljørapporten. Svømme- og vadefugle trækker i frostvejr mod kystnære Natura 2000-områder, og kommer tilbage, når det tør. Denne vekslen foregår hele vinteren. De 3 møller vil slå mange svømme- og vadefugle ihjel, da et livsnødvendigt biotop fjernes. Møllerne vil også påvirke områdets øvrige Natura 2000-områder, da der er indbyrdes afhængighed mellem disse samt habitatområder (H78) og fødeområder som f.eks. Ulvemosen.

Ulvemosen er ikke landbrugsområde, men højmose, som partielt oversvømmes om vinteren, og anvendes af svømmefugle til fouragering. Mølleområdet rummer musvåger, due og spurvehøge, og der ses hyppigt kær- og rørhøge.

Visualiseringer og samspil med eksisterende møller. Der er alene ændret lidt sprogligt i forhold til miljørapporten fra 2013, selvom der er tale om det samme projekt. Samspillet vil være betænkeligt i hele landskabet, hvor møllerne er synlige.

Møllerne ved Møgelberg er ca. 650 m fra nærmeste nye mølle, og der er en klar konflikt mellem eksisterende møllegrupper og de nye møller. Den nye møllepark vil være rodet, uharmonisk og visuelt betænkelig i forhold til de eksisterende møller. Dette ses af flere visualiseringer:

Visualisering 4: Det visuelle billede vil være rodet og uharmonisk og opleves fra et væsentligt større område end fotostandpunktet. Dette forstærkes af forskellene i vingernes rotationshastighed.

Visualisering 10: Det betvivles, at visualiseringen gengiver oplevelsen på stedet. Der er 4,4 km til de nærmeste nye møller, og det undrer klager, at møllerne ved Møgelbjerg, som er få hundrede meter længere væk, ikke fremstår mere tydeligt. De eksisterende møller fremstår som et særkilt anlæg, men forskel i rotationshastighed medfører uro, som påvirker landskabet negativt.

⁸ Århus Universitet 2014. Rapport som beskriver konsekvenser for biodiversiteten ved opførelse af vindmøller på § 3-arealer for stedbundne arter og deres levesteder og for højmobile arter. Der er en udredning af principperne for afværgestiltninger og kompenserende tiltag. Der er særlig fokus på konflikter mellem fugle og vindmøller, herunder møllers betydning i forhold til beskyttelse af flagermus.

Visualisering 13: Det er ikke tilstrækkeligt, at det er muligt at adskille to mølleanlæg. Visualiseringen viser et rodet og uharmonisk landskabsbillede, som forstærkes af forskel i rotationshastighed. Møllerne længst væk opfattes som de nærmeste og påvirker landskabsoplevelsen. Oplevelsen af disharmoni vil også være markant fra Tranbjergvej.

Visualisering 14: Der er en markant visuel konflikt mellem møllegrupperne. Møgelbjerg-møllerne og de nye møller ses som adskilte anlæg, men forskel i rotationshastighed medfører, at de to anlæg vil fremstå rodede, uharmoniske og visuelt betænkelige.

Klager 7 har ud for 19 koordinater anført, i hvilket omfang klager vurderer, at samspillet mellem nye og gamle møller er rodet/betænkeligt. Der er ikke visualiseringer fra Bildtoftvej 24, og beboerne på Bildtoftvej, som allerede er påvirkede af møller, bliver nu naboer til 3 mølleparker.

Der er ikke visualiseringer fra de nærmeste naboer på Egebjergvej, selvom kommunen har gjort opmærksom på vigtigheden heraf overfor PlanEnergi. Der er heller ikke fokus på samspillet med de to møllegrupper lige nord og syd for de nye møller. Der er desuden ikke visualiseringer fra Vardevej 40, som nok ville vise en voldsom påvirkning.

Fra Møgelbjergvej 16 er møllerne ifølge miljørapporten ikke synlige fra haven. Boligen har dog det største antal skygetimer, og skyggerne ikke kan nå boligen, hvis møllerne ikke er synlige. Ifølge miljørapporten ses møllerne ikke fra Vardevej 36, da haven vender mod vest, men ifølge klager vil møllerne opleves dominerende fra ejendommens østvendte have.

Ifølge miljørapporten vil der nord for projektet være en visuel uheldig påvirkning af landskabet som følge af møllegruppernes tætte beliggenhed, og konklusion vedrørende samspil med eksisterende møller er tvivlsom.

Det fremgår, at der er 791 m fra Vardevej 40 til M2, men afstanden er 746 m. Der er ikke visualiseringer af M1 fra denne ejendom, hvorfra der til M1 er 638 m.

Den eksisterende mølle "Ulvemosevej" står ikke som anført 600 m, men 288 m fra Vardevej 46. Møllen er ikke medtaget i visualiseringer fra ejendommen, som heller ikke viser 5 møller mod syd.

Der er manipuleret med møllernes farver, da møllerne på visualisering C og D, med mange møller i synsfeltet, er hvide og næsten usynlige, mens møllerne i visualisering B og E, med få møller i synsfeltet, er mørke.

Kulturhistoriske elementer. Der er ikke en objektivt beskrivelse. Årre Kirke er bygget langt tidligere end 1800-tallet. Kirken ligger højt i landskabet, men der er kun visualiseringer fra to andre kirker. Der omtales således kun de kirker, som påvirkes mindst.

Grundvand. Opstilling af vindmøllerne indebærer en stor risiko for forurening af OSD-områder. Møllerne indeholder olie og kølervæske, og ved uheld kan der opstå jord- og grundvandsforurening. Det er uacceptabelt at der, jf. miljørapporten, alene fjernes 1 m jord. Den østligste mølle er placeret lige op af et OSD-område, og afstandskravet på 300 m er ikke overholdt.

Det var i forbindelse med etablering af fundamentene nødvendigt med grundvandssænkning tæt på og med nedsivning til § 3-områder. Der er tale om et samlet projekt, men kommunen har annulleret

tilladelse til oppumpning af over 800.000 m³ vand og i stedet oprettet møllerne som enkeltparceller. Denne opsplitting for at komme under 100.000 m³, som kræver tilladelse efter vandforsyningsloven, er i strid med Højesterets praksis om opdeling af projekter. Den kumulative virkning af grundvands-sænkningen på det omgivende område skal vurderes sammenlagt for alle 10 møller.

Oppumpningen af grundvand vil være en katastrofe for beskyttede arter og habitater i området, da man bl.a. vil aflede grundvandet til beskyttede enge, moser og søer m.v.

Der graves 3,2-8 m under terræn, og grundvandet sænkes til 1 m under gravedybde. Det naturlige grundvandspejl er 0,0-4,4 m, og der er ned til 50 m til § 3-områder og 300 m til forurenede områder. Det oppumpede vand er fritaget for kvalitetsanalyser, og der er ikke taget højde for, at der er tale om et okkerområde. Naturstyrelsen har haft et projekt med henblik på sikring af vandløb i området mod grundvands-sænkning, og miljøcenteret har set på, om det kunne gavne området at hæve grundvandet. Grundvandsstanden havde miljøkonsekvenser op til 4 km væk.

Ved den foretagne grundvands-sænkning har man ville lade vandet oversvømme området og sive ned til § 3 området. Denne massive grundvands-sænkning er ikke dokumenterbart beskrevet i miljørapporten. Der har ikke været anvendt grundvands-pumper med timetæller ved grundvands-sænkningen eller monteret flowmåler på de slanger, som er anvendt til bortledning af oppumpet vand.

Konsekvenserne af bl.a. vand i forhold til birkemus er ikke undersøgt og vurderet. Der er heller ikke analyser af vandets kemi, da det forventes, at det renses ved nedsivning til § 3-vandløb.

Støj. Beregningerne er ændret i forhold til miljørapporten fra 2013. Selvom møllerne er kommet tættere på beboelse, er støjen ikke steget tilsvarende. Der er anvendt beregninger fra mindre møller end de bestilte.

Vindmøllen "Ulvemosevej", som står nordøst for Vardevej 46, støjer 50 dB. De nye møller placeres 640 m sydøst for ejendommen. Dermed kan skyggekast og støj gøre boligen ubeboelig.

Støjfølsom anvendelse. Der er flere ejendomme, som har status som boligbebyggelse og dermed støjfølsom anvendelse, og indenfor støjzonerne (området over 37 dB ved 6 s/m) er der daginstitutioner, hvor dagplejemødre passer børn. Der er tillige henvist til en daginstitution på Vardevej 38. Miljørapporten tager ikke højde herfor.

Støjpåvirkning fra flere støjkluder. Støjen fra Esbjerg Lufthavn (7,5 km fra mølleområdet) er ikke vurderet.

Rekreative interesser. Der er ikke plads til det store projekt i naturområdet, som mange bruger rekreativt. Denne anvendelse vil blive ødelagt.

Skyggekast. Vindmølleindustrien bør ikke selv undersøge, om omboende højst udsættes for 10 skyggetimer. Kommunen vil ikke bekræfte, at møllerne, som lovet, kan standses, hvis der er mere skyggekast.

Reflekser. Miljørapportens konklusion om minimering af reflektgener fra møllevinger ved at anvende en bestemt maling er ikke korrekt. Erfaringer fra andre møller viser, at der alligevel har været gener.

Sundhed. Der fokuseres især på bevægelse og tobaksrygning og ikke på vindmølleafledte sygdomme. Undersøgelsen fra Delta er ligesom andre undersøgelser med samme konklusion betalt af vindmølleindustrien. Påvirkning fra vindmøllestøj er ikke tilstrækkeligt undersøgt. Der bør gælde et forsigtighedsprincip på området. Der er henvist til, at der er igangværende undersøgelser af problemet.

Vindmøllestøj opfattes som mere generende end anden støj, og der bør ske overvågning ved undersøgelse af naboers helbredstilstand m.v.

Lovgivningens krav om høring af berørte myndigheder (Sundhedsstyrelsen og Fødevaredirektoratet) er ikke opfyldt.

Socioøkonomiske forhold. Der er tale om et område, hvor der bor personer, som ikke dyrker landbrug. Bækhede Plantage anvendes rekreativt af beboerne i området. Konklusion om, at projektet ikke vil påvirke landbrugsaktiviteterne er uden indhold, da områdets socioøkonomiske forhold der ikke er beskrevet, og begrebet "landbrugsaktivitet" er uden nærmere indhold. De relevante erhvervsmæssige interesser må lokaliseres, og de miljømæssige påvirkninger undersøges og vurderes.

Der er ikke oplysninger om projektets forventede emissionsudledninger, udover støjforurening i forhold til nabobeboelse. En afklaring heraf er nødvendig for at kunne beskrive og vurdere påvirkningen af miljøet og omgivelserne i øvrigt, herunder landbrugserhvervet i området. Klager har henvist til kommunens bemærkninger i punkt 10 resuméet af indkomne høringssvar. Kommunen fokuserer alene på, om støjgrænserne i vindmøllebekendtgørelsen, som vedrører støj i forhold til udendørs opholdsarealer i tilknytning til beboelse og støjfølsomme arealer, er overholdt. Overholdelse af disse støjgrænser giver ikke i sig selv et sagligt grundlag for at antage, at projektet ikke vil kunne belaste omgivelserne på en måde og i et omfang, der ikke er ulovlig og uacceptabel måde.

Reetablering af området. Kommunen har ikke sikret sig, at området reetableres af projekthaver, hvis Natur- og Miljøklagenævnet ophæver plangrundlaget.

Isafkast. Den anbefalede sikkerhedsafstand fra vindmøller til veje og jernbaner er 1 gange totalhøjden. En mølle er kun 140 m fra Møgebjergvej og 230 m fra Vestevangvej. Med møllernes levetid er det ikke urealistisk med ulykker.

Anpart/køberetsordning. Det er officielt hensigten, at 20 % af anparterne udbydes lokalt til kostprisen. Der er trods henvendelser herom ikke udstedt skriftlig garanti for dette.

Fredskov. Der opstilles 3 møller indenfor skovbyggelinjen og tæt på fredskov. Der er ikke oplyst særskilt om støj fra de 3 møller i miljørapporten eller udarbejdet en særskilt miljøvurdering.

I Kommuneplan 2010 er store dele af vindmølleområde udpeget som skovrejsningsområde, og ifølge vindmøllebekendtgørelsen må der ikke opstilles møller i et sådant område. Skovrejsning har ikke negativ effekt på møllernes produktion, og kommunen har stor gevinst herved. De eneste, som vinder ved opstilling af møllerne, er de fremtidige ejere.

Kabel. Der skal ske flytning af kabeltrace, og dette berører Bækhede Plantage i et område med fredskov. Der vil således ske ødelæggelse af naturen.

Videnskabelig usikkerhed. Notatet fra Videnscenter for Landbrug om påvirkning af mink er et erfaringsnotat, der refererer til små møller, og ikke en videnskabelig undersøgelse. Dansk Pelsavlerdyrforening har i 2015 anført over for Folketingets Udvalg for Landdistrikter og Øer, at der ikke er empirisk viden om vindmøllers påvirkning af mink, og at dette bør undersøges nærmere for store møller. Miljørapportens konklusion om projektets effekt på landbrugsproduktion er ubegrundet og usaglig.

Kommunen er VVM-myndighed, hvorfor det er i strid med VVM-reglerne at anføre, at yderligere støjmålinger i relation til minkfarme er en statslig opgave. Den tidligere fødevareminister har i svar til Folketinget i 2015 afvist at foretage en udredning af vindmøllers potentielle påvirkning af husdyr.

0-alternativet. Er den ideelle løsning for området, og Natur- og Miljøklagenævnet forventes at henvise kommunen hertil.

Lokalplan 25.10.L03. På grund af den visuelle konflikt mellem nye og de eksisterende opfyldes lokalplanens formål om at sikre en ensartet og harmonisk fremtræden af møllerne. Der er hermed ikke den fornødne planlægningsmæssige begrundelse for planen.

Lokalplanens § 6.2 bestemmer ikke møllernes præcise placering, jf. vindmøllecirkulæret. Kommuneplantillæggets ramme om opførelse af møller med ens konstruktion er ikke opfyldt, da totalhøjden jf. lokalplanen kan være mellem 100-149,9 m. Mølleparkens visuelle fremtræden kan derfor blive rodet.

Kommunens sagsbehandling.

Aktindsigt. I forbindelse med anmodninger om aktindsigt, har kommunen henvist til miljørapport og lovgivning, ikke svaret, eller sendt det forkerte materiale. Kommunen har ikke foretaget tilstrækkelig opdatering af tilgængeligt materiale i sagen.

Inddragelse af offentligheden. Lovgivningens krav om offentlig inddragelse, som skal sikre, at myndigheder og offentlighed kan fremkomme med sine synspunkter, er ikke overholdt.

Kommunens kompetence. Kommunen har ikke haft tilstrækkelige kompetencer til at forestå vindmølleplanlægningen. Der er givet forkerte svar, og der har været fokus på projektets gennemførelse og ikke lovligheden heraf.

Efter Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse i 2014 intensiveredes byggearbejdet med færdigstøbning af fundamenter. Dette skete sandsynligvis, fordi kommunen ikke kunne redegøre for grundvandssænkningen. Det fremgår af kommunens notater, at udvalgsformanden bifaldt håndteringen af situationen.

Kommunen har bedt vindmøllesekretariatet, som ikke har lægefaglig viden, informere borgere om helbredsmæssige risici. Kommunen burde i stedet have kontaktet Dansk Lægeforening, som anbefaler et støjniveau på højst 35 dB. De aktuelle møller støjer op til 44 dB.

Inhabilitet. Der har været et tæt samarbejde mellem projekthaver, kommunen og PlanEnergi. Kommunen har bl.a. informeret projekthaver om, at det vil styrke dennes argumentation, hvis der opkøbes møller til nedtagelse andre steder i kommunen, og der har været yderligere korrespondance om nedtagelse af møller. Denne rådgivning bør kommunen ikke give.

Projektansøgningen er sendt til viceborgmesteren af dennes nevø. Nevøen har også har deltaget i opstartsmødet, og projekthaver har forventet særbehandling.

4. Kommunens bemærkninger

Kommunen har den 1. september 2015 fremsendt sine bemærkninger til klagerne:

Flagermus. Kommunen har henvist til den gennemførte undersøgelse af flagermus samt til afværgeforanstaltningen med standsning af M10. Med afværgeforanstaltningen vurderes det, at det samlede projekt ikke vil have væsentlig effekt på bevaringsstatus for de flagermus, som findes i området.

Birkemus. Ifølge kommunen indeholder miljørapporten en tilstrækkelig redegørelse for og dokumentation af, at projektet ikke medfører en væsentlig forringelse af artens mulighed for at opretholde den økologiske funktionalitet i området, og at projektet ikke er i strid med gældende lovgivning, konventioner eller Naturstyrelsens forvaltningsplan.

Spidssnudet frø. Der er gennemført en feltundersøgelse i og omkring projektområdet. Møllerne og tilkørselsvejen er anlagt på eksisterende markveje eller på dyrkede arealer, og der er således ingen potentielle levesteder for Bilag IV-arter, der bliver direkte berørt under anlægsfasen. Projektet vil ikke vil medføre en negativ effekt for arten, da anlægsarbejdet og driftsfasen ikke berører ynglebiotop eller rastelokalitet.

Natur. Møllerne med arbejdsarealer placeres udenfor områder med beskyttet natur. Beskrivelse af de eksisterende forhold i området findes at være retvisende, og det fremgår ikke af miljørapporten, at kommunen ser områdets biotoper som adskilte områder.

Fugle. Kommunen har henvist til det anførte om eksisterende forhold og vurderingen af påvirkning i driftsfasen. Der er tilvejebragt tilstrækkelige oplysninger til at afgøre, at projektet ikke skader områdets fugle.

I forhold til det anførte om svaner og gæs samt rovfugle på vurderer kommunen, at de negative effekter fortsat vil være minimale og uden betydning på populationsniveau.

Visualiseringer og samspil med eksisterende møller. Der er 19 visualiseringer, som belyser hvordan møllerne vil påvirke markante og væsentlige landskabselementer. Der er tillige visualiseringer af fremtidige forhold fra 5 nabobeboelser inden for 1 km afstand, som er udvalgt for at vise anlæggets påvirkning af udendørs opholdsareal i sammenhæng med boligen. Det er ikke muligt fra alle naboers opholdsareal at vise det samlede anlæg eller den mølle, der har den korteste afstand til naboboligen. Visualiseringerne vurderes at være dækkende.

Kommunen har henvist til miljørapportens afsnit herom og anført, at minimumsafstanden på 28 gange totalhøjden kan fraviges efter konkret vurdering af samspillet mellem møllegrupperne.

Kommunen har udarbejdet et kortbilag, som viser de koordinater, som klager 7 har oplyst, samt miljørapportens fotostandpunkter for visualisering. Kortet viser, at miljørapportens standpunkter og klagers koordinater i princippet er sammenfaldende.

Visualiseringen fra Vardevej 40 vurderes at være retvisende set fra boligens terrasse, hvorfra fire vindmøller er synlige, og yderligere to kan skimtes mellem træerne.

Den anførte afstand på 791 m fra Vardevej 40 til M2 er en fejl. Den korrekte afstand fremgår af tabellerne.

Kulturhistoriske elementer. Opførelsetidspunktet for kirker er ikke nævnt, da det ikke er relevant. Der er ikke registreret lokaliteter i de udpegede kulturmiljøer i nær- og mellemzonen, hvorfra det vurderes, at møllerne vil have en væsentlig påvirkning.

Grundvand. Kommunen har henvist til miljørapportens afsnit 6 om bl.a. grundvand samt supplerende anført, at der ved etablering af vindmøllefundamenterne 1-3 og 8-10 er udført midlertidige grundvandssænkninger. Det vurderes, at disse ikke har påvirket grundvandsressourcen i området. Det vurderes tillige, at der vil være en ubetydelig påvirkning af grundvandet i driftsfasen.

Støj. Miljøkonsekvenser ved projektforslagets naboboliger er vurderet på baggrund af støjberegninger, som er udført på garanterede støjtal fra leverandøren for én af de vindmølle typer, der kan komme på tale. Beregningerne viser, at alle grænseværdier overholdes. Formålet med vurdering af støjpåvirkning er, at sandsynliggøre, at projektforslaget kan realiseres og overholde lovgivningen. Det dokumenteres, at møllerne kan overholde støjkraevne, når kommunen kræver støjmåling i forbindelse med, at møllerne sættes i drift. Støjberegninger er således udført i overensstemmelse med vindmøllebekendtgørelsen.

Beregningspunkterne i tabel 7.2-1 er hentet fra støjberegningen, hvor beregningspunktet er 15 m fra boligens facade. De er således reelt større afstand, end der fremgår af tabellerne.

Støjfølsom anvendelse. Kommunen har ikke daginstitutioner, som ligger indenfor 37 dB-kurven ved 6 m/s eller 39 dB-kurven ved 8 m/s. Dagplejere kan ikke sidestilles med daginstitution. Det er kommune, som ved en konkret vurdering fastlægger et områdes karakter og afgrænsning.

Støj påvirkning fra flere kilder. Det eksisterende lovgrundlag giver ikke mulighed for indgreb over for støj fra f.eks. Esbjerg Lufthavn, fordi den samlede støj fra flere forskellige støjkilder overskrider vejledende grænseværdier. Det er ikke lovpligt at lægge støj fra forskellige typer støjkilder sammen, da sådanne beregninger anses for meget komplekse. Kraevne om støj i vindmøllebekendtgørelsen er overholdt ved alle naboboliger til projektet.

Rekreative interesser. Kommunen har henvist til det anførte i miljørapportens afsnit 6.7.

Skygge, refleks og sundhed. Kommunen har henvist til miljørapporten og supplerende anført, at vejledningerne i relation til vindmølleplanlægningen er udarbejdet på et sagligt grundlag og udmønter en landspolitisk afvejning af hensynet til ønsket om at producere CO₂ neutral energi med hensynet til omfanget af de gener, som den enkelte borger kan udsættes for.

Socioøkonomiske forhold. Kommunen har henvist til miljørapportens afsnit 8, som vurderes at opfylde kraevne til en VVM-redegørelse.

Reetablering af området. Kommunen har henvist til miljørapporten og til lokalplanens § 11 om ting-

lysning af deklaration om fjernelse af møllerne.

Isafkast. Kommunen har henvist til det anførte i miljørapporten herom.

Anpart/køberetsordning. Kommunen har anført, at Energi.dk er myndighed, hvorfor spørgsmål må rettes hertil.

Fredskov. De tre møller, som placeres tæt på fredskov (dog med minimum 60 m afstand) vil ikke have vingeoverslag over skoven.

Det aktuelle område er i hovedstrukturen i Kommuneplan 2013 reserveret til vindmøller, hvorfor skovrejsning er uønsket.

Kabel. Kommunen formoder, at klager 7 henviser til det eksisterende kabeltracé, som er anlagt i forbindelse med etablering af havvindmøllepark Horns Rev 2, og som løber gennem vindmølleområdet. Kommunen er ikke bekendt med, at jordkablet skal flyttes i forbindelse med opstilling af vindmøllerne. Det planlagte ledningstracé i forbindelse Horns Rev 3 løber ligeledes gennem vindmølleområdet. I forbindelse med planlægningen af dette ledningstracé har de statslige myndigheder udarbejdet VVM-redegørelse og miljøvurdering og iagttaget kommunens igangværende planlægning af vindmøller.

Videnskabelig usikkerhed. Kommunen har henvist til notatet fra Videnscenter for Landbrug, hvor det også fremgår, at noget peger i retning af, at generelle sikkerhedsafstande for møller også er tilstrækkelige i forhold til at undgå gener på en minkfarm.

Klagers minkfarm ligger ca. 1,4 km nord for de nærmeste møller. Det vurderes derfor, at produktionsresultatet på minkfarmen ikke vil blive negativt påvirket af vindmøllerne.

Det er kommunens opfattelse, at forskningsbaserede undersøgelser og udredninger, som f.eks. nedsættelse af styringsgrupper og yderligere støjmålinger i relation til minkfarme ikke er en kommunal opgave.

Lokalplan 25.10.L03. Den højeste variation i afstand mellem møllerne er ca. 24 m (min. 462 m, max. 486 m) svarende til knap 5 %. Den gennemsnitlige afstand mellem møllerne er på ca. 470 m. En variation på 5 % mellem møllerne vil på grund af anlæggets størrelse og landskabet næppe kunne opfattes visuelt og fremstå som uharmonisk.

Kommunens sagsbehandling.

Aktindsigt. Anmodninger om aktindsigt er løbende blevet besvaret i henhold til gældende lovgivning.

Inddragelse af offentligheden. Kommunen har iagttaget de procedurer, som fremgår af planloven og VVM-bekendtgørelsen om inddragelse af offentligheden i planlægningen.

Inhabilitet Det er normal praksis, at et rådgivende konsulentfirma yder bidrag til udarbejdelse af VVM-redegørelser. I denne sag har Rambøll udarbejdet VVM-redegørelsen i samarbejde med kommunen.

Forvaltningens habilitet er reguleret i forvaltningslovens § 3, hvor det er opregnet, hvornår den, der virker inden for den offentlige sektor, er inhabil i forhold til en bestemt sag. Der ses ikke at være inhabilitet i forbindelse med behandlingen af den aktuelle sag.

5. Supplerende bemærkninger

Flere af klagerne har kommenteret kommunens bemærkninger og i forbindelse hermed fastholdt og uddybet klagerne. Det er bl.a. anført:

Natur og dyreliv. Bemærkningerne om møllernes påvirkning på rekreative interesser, dyreliv, natur m.v. som følge af møllernes placering nær skov er fremhævet. Flagermusproblematikken er opstået, da projektets oprindelige placering blev ændret for at øge afstanden til eksisterende møller, så projekthaver ikke havde udgift ved nedtagelse af disse. Møllerne var oprindeligt placeret udenfor skovbyggelinjen. Kommunen har accepteret, at lokalplanens krav om bueform fraviges, så den østlige del af møllelinjen flader ud og ender i skovbrynet. Hermed øges afstanden til eksisterende møller. Økonomiske interesser er gået forud for naturen.

Dispensationen fra skovbyggelinjen er i strid med forvaltningsplan for flagermus. Det er ikke dokumenteret, at afværgeforanstaltningen vil begrænse antallet af flagermusdrab.

Landskab. Efter vedtagelse af kommunens vindmølleplan er dele af mølleområdet ændret fra værdifuldt landskab til landbrugslandskab. Kommunen har ikke informeret om denne ændring.

Støj. Begningerne er foretaget ud fra den mindste mølle, som er i spil. Der er ikke en sikkerhedsmargin på 2dB i beregningerne.

Visualiseringer. Det er fremhævet, at afstanden er 600 m til de nærmeste eksisterende møller, og at dette medfører, at møllernes påvirkning af landskabet betænkeligt fra utallige positioner i landskabet.

Kommunens reaktion på Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse fra 2014. Kommunens standsningsmeddelelse til bygherre trådte først i kraft 11 dage efter nævnets afgørelse. Der er nu fornyet byggeaktivitet ved M5.

Fugle – slørugle. Den fredede slørugle er almindeligt kendt i området. DOF har udarbejdet en optællingsvejledning for uglen, men denne er ikke fulgt. Miljørapportens vurdering er mangelfuld.

Inddragelse af offentligheden. Der er citeret fra korrespondance mellem klager og kommunen om bl.a. aktindsigt, som ifølge klager viser, at borgerne ikke har været tilstrækkeligt inddraget.

Birkemus. Det fremgår af Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV, at birkemus er meget vanskelig at registrere, hvorfor artens nøjagtige udbredelse er dårligt kendt. Der er derfor grund til at tro, at der findes flere yngle- og rasteområder, end der er kendskab til, og at det specielt i det sydlige Jylland må forventes, at der findes yderligere yngle- og rasteområder mellem de spredte fund.

Skovbyggeline. Klager 2 har klaget over dispensation fra skovbyggelinjen.

Klager 7 har anført, at klagen vil blive suppleret, når anmeldelsen af det endelige projekt er offentliggjort. Det har endnu ikke været muligt at vurdere den endelige støjpåvirkning.

6. Natur- og Miljøklagenævnets tidligere afgørelser i forbindelse med den aktuelle sag

Afgørelse af 12. november 2015 om dispensation fra skovbyggelinjen

Natur- og Miljøklagenævnet har med denne afgørelse afvist den del af klagen fra klager 7, som vedrører Varde Kommunes dispensation fra skovbyggelinjen i forbindelse med planlægning for vindmøllerne, da klager ikke er klageberettiget i forhold til kommunens afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 17.

Delafgørelse af 16. november 2015 om ikke opsættende virkning

Flere af klagerne i sagen har anmodet om, at deres klage tillægges opsættende virkning. Natur- og Miljøklagenævnet har med delafgørelse af 16. november 2015 meddelt afslag på anmodningerne om opsættende virkning.

Afgørelse af 8. december 2015 om aktindsigt

Klager 7 har klaget over kommunens sagsbehandlingstid i forbindelse med anmodning om aktindsigt og over, at kommunen ikke har givet fuld aktindsigt i sagen.

Nævnet udtalte bl.a., at klagers aktindsigtsanmodning omhandler en problematik, som søgeresultaterne i kommunens journalsystem ikke er opbygget efter, og at det ikke kan forventes, at kommunen på baggrund af en søgning i journalsystemet kan identificere alle sager, som skulle indeholde den bestemte problematik, samt at kommunen ikke er forpligtiget til at foretage en manuel gennemgang af sine sager for at finde alle relevante sager med den omtalte problematik. Det var på samme baggrund nævnets vurdering, at kommunen ikke var forpligtiget til at foretage en gennemgang af to fratrådte medarbejderes mailbokse.

Nævnet udtalte desuden, at nævnet har forstået sagen således, at årsagen til, at der forløb 51 arbejdsdage, inden kommunen traf afgørelse om aktindsigt, skyldes, at borgmesteren ved en beklagelig fejl ikke fik videresendt anmodningen til rette sagsbehandler før 10 arbejdsdage efter modtagelsen, samt at kommunens søgearbejde har været omfangsrigt og udfordrende. Nævnet vurderede, at kommunens besvarelse af aktindsigtsanmodningen ikke levede op til kravet i offentlighedslovens § 36, stk. 2, om hvornår det skal afgøres, om en anmodning om aktindsigt kan imødekommes.

7. Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 4, kan Natur- og Miljøklagenævnet tage stilling til retlige spørgsmål i forbindelse med en kommunes afgørelse efter planloven og de forskrifter, som er i fastsat medfør af loven, herunder reglerne i VVM-bekendtgørelsen. I henhold til miljøvurderingslovens § 16, stk. 1, kan afgørelser efter loven påklages efter de klage regler, der er fastsat i den lovgivning, som planen er udarbejdet i henhold til.

Det er et retligt spørgsmål, om planlovens bestemmelser, VVM-bekendtgørelsen og miljøvurderingslovens bestemmelser er overholdt i forbindelse med vedtagelsen af plangrundlaget, herunder om mindstekravene til en miljørapport er opfyldt.

Natur- og Miljøklagenævnet kan derimod ikke tage stilling til, om afgørelsen om at planlægge for vindmøllerne er hensigtsmæssig eller rimelig i forhold til omboendes interesser.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at hverken VVM-reglerne eller reglerne i miljøvurderingsloven i sig selv fastlægger grænser for, hvad myndighederne kan beslutte af politiske, økonomiske eller andre grunde, men alene stiller krav til grundlaget for beslutningerne og til procedurerne herfor.

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 3, kan Natur- og Miljøklagenævnet tage stilling til retlige såvel som skønsmæssige spørgsmål i forbindelse med afgørelser om tilladelser efter regler fastsat af miljøministeren i henhold til planlovens § 11g, stk. 3 (VVM-tilladelsen).

Det fremgår af planlovens § 11g, at enkeltanlæg, der må antages at påvirke miljøet væsentligt, ikke må påbegyndes, før der er udarbejdet en redegørelse for anlæggets miljømæssige konsekvenser (VVM-pligt). De nærmere regler om, hvilke anlæg der er omfattet af VVM-pligten, fremgår af VVM-bekendtgørelsen. Da anmeldelsen af det nye projekt er af 3. oktober 2014 finder reglerne i den nugældende VVM-bekendtgørelse⁹ anvendelse.

Anlæg opført på bekendtgørelsens bilag 1 er VVM-pligtige. Projektet er omfattet af VVM-bekendtgørelsens bilag 1, pkt. 38 "Vindmøller over 80 m totalhøjde eller grupper af vindmøller med flere end 3 møller," og projektet med opstilling af 10 vindmøller i en højde på op til 149,9 m er derfor VVM-pligtigt.

Efter miljøvurderingslovens § 3, stk. 1, nr. 1, skal der udarbejdes en miljøvurdering for planer, som er omfattet af bilag 3 eller 4 til loven. Den aktuelle plan er omfattet af bilag 4, pkt. 3, litra i "Anlæg til udnyttelse af vindkraft til energiproduktion (vindmølleparker)". Hvis en plan, som er omfattet af bilag 3 eller 4 til loven fastlægger anvendelsen af mindre områder på lokalt plan eller alene indeholder mindre ændringer i sådanne planer, skal der dog kun gennemføres en miljøvurdering, hvis planen må antages at kunne få væsentlig indvirkning på miljøet, jf. § 3, stk. 2.

Miljøvurderingsloven bestemmer i § 6, stk. 1, at der skal gennemføres en miljøvurdering under udarbejdelsen af planen og inden, der træffes beslutning om den endelige vedtagelse.

Den vurdering, der følger af VVM-reglerne, vil som regel tillige kunne tilgodese kravene til en miljørapport i medfør af miljøvurderingslovens § 7, hvori den sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet af planens gennemførelse og alternativer fastlægges, beskrives og vurderes. Der er dog enkelte undtagelser, herunder bl.a. med hensyn til tilvejebringelse af en sammenfattende redegørelse og et overvågningsprogram. Der er i sagen udarbejdet en miljørapport, som indeholder både VVM-vurdering og miljøvurdering i samme dokument.

Efter VVM-bekendtgørelsens § 5, stk. 2, skal en VVM-redegørelse påvise, beskrive og vurdere et anlægs direkte og indirekte virkninger på følgende faktorer: 1) mennesker, fauna og flora, 2) jordbund, vand, luft, klima og landskab, 3) materielle goder og kulturarv, og 4) samspillet mellem disse faktorer.

Bekendtgørelsens § 5, stk. 3, bestemmer, at redegørelsen skal indeholde de oplysninger, som fremgår af bilag 4. Blandt de oplysninger der fremgår af bilag 4 er:

⁹ Bekendtgørelse nr. 1832 af 16. december 2015 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning.

"- En beskrivelse af de omgivelser, som i væsentlig grad kan blive berørt af det ønskede anlæg, herunder navnlig virkningerne på befolkning, fauna, flora, jord, vand, luft, klimatiske forhold, omfanget af transport, materielle goder, herunder den arkitektoniske og arkæologiske kulturarv, landskabet, offentlighedens adgang hertil og den indbyrdes sammenhæng mellem ovennævnte faktorer samt en beskrivelse af de som en mulig følge af miljøpåvirkningerne afledte socioøkonomiske forhold.

- En beskrivelse af anlæggets såvel kortsigtede som langsigtede virkninger på miljøet, som følge af påvirkning af overflade- og grundvandssystemer, luftforurening, støjbelastning, anvendelsen af naturlige råstoffer, emission af forurenende stoffer, andre genevirkninger, bortskaffelsen af affald samt en beskrivelse af hvilke metoder, der er anvendt til forudberegning af virkningerne på miljøet."

Vindmøllecirkulæret¹⁰ er ophævet jf. § 5, stk. 2, i bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller¹¹. I henhold til bekendtgørelsens § 5, stk. 3, skal forslag til planer, der er offentliggjort inden bekendtgørelsens ikrafttræden den 1. januar 2015 færdigbehandles efter de hidtil gældende regler.

Da forslaget til kommuneplantillæg har været i offentlig høring i perioden 9. marts – 12. maj 2015 skal plangrundlaget og VVM-redegørelsen behandles efter bekendtgørelsen.

Natur- og Miljøklagenævnet bemærker herefter om de enkelte klagepunkter:

Beskyttelse af bilag IV-arter. Tilladelse efter lovgivningen til projekter skal administreres under hensyntagen til de internationale forpligtelser, herunder habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter). Det indebærer, at tilladelse m.v. skal afslås i de tilfælde, hvor der er tale om foranstaltninger, som skønnes at være i strid med de formål, som de pågældende internationale forpligtelser tilsigter at varetage, jf. habitatbekendtgørelsen.

Habitatdirektivet er implementeret i bekendtgørelse nr. 188 af 26. februar 2016 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (habitatbekendtgørelsen). Bekendtgørelsen fastsætter bindende forskrifter for myndighedernes administration med henblik på at sikre, at forbuddet mod at beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for dyrearter i henhold til direktivets art. 12 efterkommes, jf. bekendtgørelsens § 2.

Ifølge habitatdirektivets art. 12(1) b, er der for dyrearter nævnt i bilag IV, litra a, forbud mod "forsætlig forstyrrelse af disse arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer" og ifølge art. 12(1) d, forbud mod "beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder." Habitatdirektivets art. 12 er også implementeret i naturbeskyttelsesloven¹² § 29 a.

Det fremgår af habitatbekendtgørelsens § 10, stk. 1, nr. 1, at der ved administration af de bestemmelser, som er nævnt i §§ 7-8, herunder om VVM-tilladelser, ikke kan gives tilladelse, dispensation, godkendelse mv., hvis det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i habitatdirektivets bilag IV, litra a).

¹⁰ Cirkulære nr. 9295 af 22. maj 2009 om planlægning for og landzonetilladelse til opstilling af vindmøller.

¹¹ Bekendtgørelse nr. 1590 af 10. december 2014 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller.

¹² Lovbekendtgørelse nr. 1578 af 8. december 2015 om naturbeskyttelse.

Det følger (endvidere) af naturbeskyttelseslovens § 29 a, stk. 1, at de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, ikke forsætlig må forstyrres med skadelig virkning for arten eller bestanden. Forbuddet gælder forsætlig forstyrrelse af de dyrearter, der er omfattet af habitatdirektivets bilag IV, litra a.

Spørgsmålet om, i hvilket omfang der skal foretages en nærmere undersøgelse af, om et område er et naturligt udbredelsesområde for en beskyttet art efter habitatdirektivets bilag IV, er ikke reguleret. Spørgsmålet om, i hvilket omfang en myndighed generelt er forpligtet til at foretage konkrete undersøgelser af bilag IV-arters forekomst og omfanget af disse, er heller ikke reguleret.

En eventuel undersøgelsespligt og det potentielle omfang af denne, afhænger således af den lovgivning og de ulovbestemte forvaltningsretlige principper, herunder officialprincippet (undersøgelsesprincippet), som kommunen skal påse overholdt. Kravene til forvaltningens sagsoplysning angår tilvejebringelsen af et fyldestgørende grundlag for afgørelsen. Kravene til oplysning af faktum kan ikke præciseres generelt, og er i vid udstrækning af skønsmæssig karakter.

De relevante bilag IV-arter i den aktuelle sag er flagermus, birkemus og spidssnudet frø.

Flagermus. Det fremgår af miljørapporten, at der ved monitorer og manuel lytning er registreret flere flagermusarter i området. Rapporten konkluderer, at det må antages at et mindre antal flagermus bliver dræbt ved kollision. For de 9 vestligste møller vurderes det, at meget få flagermus potentielt vil blive dræbt, mens risikoen er størst ved M10. Det vurderes samlet, at dødsfald i forbindelse med møllernes drift vil være begrænset og ikke af væsentlig betydning for bevaringsstatus for de pågældende arter, hvor syd-, skimmel- og troldflagermus er almindelige og talrige i Danmark. Der foreslås etablering af afværgeforanstaltninger ved M10 i form af standsning af møllen ved vindhastigheder under 6 m/s i sensommeren fra solnedgang til solopgang. Denne afværgeforanstaltning fremgår nu som et vilkår af VVM-tilladelsen og er i overensstemmelse med det anførte i Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse fra 2014.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at miljørapporten indeholder en tilstrækkelig belysning og vurdering af projektets påvirkning af flagermus. Nævnet lægger herved særlig vægt på, at kommunen har lavet konkrete undersøgelser af området, jf. anvisningerne i "Forvaltningsplan for flagermus".

Nævnet finder, at kommunes vurdering af vindmøllernes effekt på flagermus, herunder at dødsfald i forbindelse med møllernes drift vil være begrænset og ikke af væsentlig betydning for de pågældende arters bevaringsstatus, er i overensstemmelse med habitatdirektivets art. 12, stk. 1. Nævnet finder således ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af påvirkningen af flagermus.

Birkemus. Det fremgår af miljørapporten, at der er foretaget en besigtigelse af området med henblik på, at finde potentielle levesteder, og det er vurderet, at et 25 ha stort område kan være egnet ynglelokalitet. Da der ikke er tørre områder i nærheden, vurderes det, at der er mangel på egnede overvintringslokaliteter. Det er samlet vurderet, at der er en ganske lille sandsynlighed for, at arten findes på lokaliteten. Der er ikke observeret eller registret forekomst af birkemus. Desuden vurderer kommunen det som helt sikkert, at der ikke er birkemus på anlægsarealerne, da der ikke er egnede levesteder.

Nævnet finder, at kommunens vurdering af vindmøllernes effekt på birkemus, som bl.a. er foretaget på baggrund af en besigtigelse af området, er i overensstemmelse med habitatdirektivets art. 12, stk. 1. Nævnet finder således ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af påvirkningen af birkemus.

Spidssnudet frø. Det fremgår af miljørapporten, at arten antages at findes i vandhuller i lokalområdet omkring møllerne, at det store eng- og moseområde mellem M2 og M3 vurderes at være en væsentlig fouragerings- og rastelokalitet for arten, og at et vandhul syd for M6 også kan være potentiel ynglelokalitet. Det fremgår supplerende af kommunens bemærkninger til sagen, at der er gennemført en feltundersøgelse i og omkring projektområdet, at møller og tilkørselsvej er anlagt på eksisterende markveje eller på dyrkede arealer, hvorfor der ikke er potentielle levesteder for bilag IV-arter, der bliver direkte berørt under anlægsfasen, samt at det således vurderes, at projektet ikke vil medføre en negativ effekt for arten.

Nævnet finder tillige, at kommunens vurdering af vindmøllernes effekt på spidssnudet frø, som bl.a. er foretaget på baggrund af en besigtigelse af området, er i overensstemmelse med habitatdirektivets art. 12, stk. 1. Nævnet finder således ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering af påvirkningen af denne art.

Natur. Der er bl.a. klaget over, at miljørapporten ikke gengiver faktiske forhold i området, og at vurderingen af påvirkningen af naturen er fejlbehæftet.

Miljørapporten indeholder en gennemgang af områdets natur, herunder områder, som er beskyttede efter naturbeskyttelseslovens § 3. Det fremgår bl.a. at møllerne og tilkørselsvej anlægges på markveje eller dyrkede arealer. Herefter er påvirkningen i drifts- og anlægsfasen vurderet.

Natur- og Miljøklagenævnet finder ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens faglige vurdering, som fremgår af miljørapportens afsnit om natur.

Fugle. Miljørapporten indeholder en beskrivelse af fugle i området. Det fremgår, at der er en række mindre raste- og ynglelokaliteter i nærområdet, som vurderes at rumme almindelige arter, og at sangsvane og gæs af og til raster og fouragerer på markerne vest for mølleområdet om vinteren. Der er iagttaget rovfuge på træk. Påvirkningerne af fugle i driftsfasen er vurderet i forhold til kollisioner og forstyrrelses- og fortrængningseffekt. Der er en gennemgang af den generelle risiko for fugles kollision med møller og for forstyrrelses- og fortrængningseffekt. Det vurderes samlet, at der næppe kan undgås få dødsfald på grund af kollisioner, men risikoen vurderes at være lille og uden betydning på populationsniveau. Om forstyrrelses- og fortrængningseffekt er det samlet vurderet, at denne ikke vil være af væsentlig betydning på populationsniveau. Kommunen har til klagerne supplerende anført, at de negative effekter for svaner og gæs samt rovfugle fortsat vil være minimale og uden betydning på populationsniveau.

Natur- og Miljøklagenævnet finder ikke grundlag for at anfægte miljørapportens faglige vurderinger og konklusioner på dette punkt.

Visualiseringer - samspil med eksisterende møller. Natur- og Miljøklagenævnet vurderede i afgørelsen fra 2014, at vindmøllecirkulærets § 2, stk. 4, ikke var opfyldt. Ifølge denne bestemmelse skal der ved planlægning for vindmøller nærmere end 28 gange totalhøjden fra eksisterende eller planlagte vindmøller i redegørelsen for planforslaget belyses anlæggenes påvirkning af landskabet, herunder oplyses, hvorfor påvirkningen anses for ubetænkelig. Der var i miljørapporten fra 2013 gentagne gange redegjort for, at vindmølleparkerne set i relation til hinanden fra ganske mange positioner ikke vil blive opfattet som adskilte anlæg, men ville virke rodede, uharmoniske og visuelt betænkelige. Det fremgik af

miljørapporten, at det ud fra besigtigelsen af landskabet er vurderet, at det særligt er vindmøllerne ved Gunderup og Roussthøje, der vil få et uheldigt samspil med de nye vindmøller.

Den manglende opfyldelse af vindmøllecirkulæret blev anset for en væsentlig mangel ved kommunens afgørelse, og plangrundlaget blev ophævet som ugyldig. Nævnet anførte tillige, at kommunen, hvis vindmølleprojektet ønskes gennemført, må overveje projektets konsekvenser for (nogle af) de eksisterende møller.

Bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller indeholder i § 2, stk. 7, en tilsvarende bestemmelse om, at der ved planlægning for vindmøller nærmere end 28 gange totalhøjden fra eksisterende eller planlagte vindmøller i redegørelsen for planforslaget skal belyses anlæggenes påvirkning af landskabet, herunder oplyses, hvorfor påvirkningen anses for ubetænkelig.

Det følger af vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller, at der ikke bør gives mulighed for opstilling af nye vindmøller nærmere end 28 gange totalhøjden fra eksisterende eller planlagte vindmøller, hvis den landskabelige påvirkning af anlæggene under ét vurderes at være betænkelig, men at afstanden på 28 gange totalhøjden dog kan fraviges, hvis kommunen i forbindelse med en konkret vurdering (VVM) kan godtgøre, at samspillet mellem vindmøllegrupperne fremtræder harmonisk i landskabet, og at de samtidig opfattes som adskilte anlæg.

Klagerne i den aktuelle sag har bl.a. anført, at der i vurderingen af samspil med andre møller alene er ændret lidt sprogligt i forhold til miljørapporten fra 2013. Der er henvist til, at konflikten mellem eksisterende møllegrupper og de nye møller bl.a. ses af visualiseringerne 4, 10, 13 og 14.

Da det nu er en forudsætning for projektet, at vindmøllerne ved Gunderup og Roussthøje nedtages, skal eventuelt problematisk samspil med disse møller ikke (længere) medtages i vurderingen.

Miljørapporten indeholder visualiseringer af vindmøllerne fra 20 forskellige fotopunkter i henholdsvis nær-, mellem- eller fjernzonen, der blandt andet belyser forholdet mellem de nye og eksisterende vindmøller.

Det fremgår af den sammenfattende vurdering, at de planlagte vindmøller og tre eksisterende vindmøller ved Bilstoft og seks ved Møgelbjerg vil blive oplevet i samspil med hinanden, at eksisterende og planlagte vindmøller vil blive oplevet mellem hinanden fra den sydvestlige udkant af Nordenskov, og at det er vurderet, at det kan være svært at adskille de planlagte og de eksisterende vindmøller ved Bilstoft fra hinanden. Da det alene er fra et meget begrænset område, at det kan være svært at adskille planlagte og de eksisterende vindmøller ved Bilstoft fra hinanden, vurderes dette forhold ikke at være væsentligt eller visuelt betænkeligt. Det er herefter konkluderet, at det samlede udtryk af de forskellige vindmølleparker i nærhed til de planlagte vindmøller vurderes ikke at være visuelt betænkeligt.

Efter en gennemgang og vurdering af de fotopunkter, hvor samspillet med eksisterende vindmølleanlæg fremgår, samt sagens oplysninger i øvrigt, finder Natur- og Miljøklagenævnet ikke grundlag for at tilsidesætte kommunens vurdering, hvorefter der alene er problematiserede samspil i et meget begrænset område.

Kulturhistoriske elementer. Det er anført, at der er fejl i kommunes beskrivelse af en kirke, og at der er foretaget selektive visualiseringer, så påvirkningen af landskabet neddæmpes. Kommunen har

foretaget besigtigelse af kirkerne i nærområdet og vurderet, at møllerne ikke vil påvirke oplevelsen af kirkerne som kulturhistoriske elementer i landskabet.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at beskrivelsen og vurdering i miljørapporten er tilstrækkeligt.

Grundvand. Natur- og Miljøklagenævnet har i afgørelsen fra 2014 udtalt, at miljørapporten ikke indeholder: en vurdering af, om grundvandssænkningen eller bortledningen af vand fra møllerne kan påvirke grundvandsmagasiner og grundvandskvalitet, m.v.; en argumentation for vurderingen af, at bortledning af okkerforurenede vand fra M8 og M9 kan ske uden skadelige effekter på beskyttede vandløb eller andre naturområder; eller en begrundet vurdering af den maksimale sænkning af grundvandet og sænkningens udbredelse. Nævnet fandt herefter ikke, at de kortsigtede og langsigtede virkninger på miljøet som følge af påvirkning af overflade- og grundvandssystemer var beskrevet i tilstrækkeligt omfang i miljørapporten.

Miljørapporten fra 2015 beskriver, at møllerområdet er et OD-område, at der 270 m øst for møllerne er et OSD-område, og at der i mølleområdet er potentiel risiko for okkerbelastning. Det er vurderes, at der ved anlægsarbejdet skal graves 4-5 m under terræn, hvorfor grundvandssænkning er nødvendig. Det er oplyst, at der ved etablering af fundamentene i 2014 blev gennemført en midlertidig grundvandssænkning ved nogle fundamenter, og at der er oppumpet vand ved 7 møller. Der er udtaget vandprøve i forbindelse med oppumpningen, som påviser mindre risiko for okkerudledning. Der er vurderet, at en midlertidig og kortvarig grundvandssænkning ikke vil påvirke nærliggende beskyttet natur m.v., og at den gennemførte grundvandssænkning ikke har påvirket grundvandsressourcen i området.

Natur- og Miljøklagenævnet finder herefter, at der er redegjort og vurderet for påvirkningen af grundvandsressourcen i tilstrækkeligt omfang.

Støj. Vindmøllebekendtgørelsen regulerer krav til vindmøller, for så vidt angår støj. Vindmøllebekendtgørelsens § 4, indeholder bestemmelser om grænseværdier for støjbelastningen fra vindmøller.

Natur- og Miljøklagenævnet lægger på baggrund af miljørapporten til grund, at de gældende støjgrænser i vindmøllebekendtgørelsen kan overholdes.

Støjfølsom anvendelse. Det er gjort gældende, at der er flere ejendomme, som har status som støjfølsom anvendelse, samt at der indenfor støjzonerne (området over 37 dB ved 6 s/m) er daginstitutioner, som tillige er støjfølsom anvendelse. Kommunen har vurderet, at der ikke er tale om støjfølsom anvendelse.

I Vindmøllebekendtgørelsens § 2, nr. 7, er begrebet "støjfølsom arealanvendelse" bl.a. defineret som områder, der anvendes til boligformål, eller i lokalplan er udlagt til støjfølsom rekreativ aktivitet. Bekendtgørelsens § 4, stk. 1, nr. 2, regulerer støjkrav for områder udlagt til støjfølsom anvendelse, og § 4, stk. 2, sætter grænsen for den maksimale samlede lavfrekvente støj fra vindmøller indendørs i beboelse i det åbne land eller indendørs i områder til støjfølsom arealanvendelse.

Det følger bl.a. af vindmøllebekendtgørelsens § 13, at kommunalbestyrelsens afgørelser ikke kan påklages til anden administrativ myndighed, bortset fra afgørelser vedrørende kommunalt ejede eller kommunalt drevne vindmøller.

Kommunes vurdering af, at der ikke er tale om støjfølsom arealanvendelse, kan således ikke påklages til Natur- og Miljøklagenævnet, hvorfor dette klagepunkt afvises fra realitetsbehandling.

Flere støjklager. Vindmøllebekendtgørelsen omhandler den samlede støjbelastning fra vindmøller. Der er ikke krav om en kumulativ støjberegning med andre støjklager.

Rekreative interesser. Det er anført, at møllerne placeres i et naturområde, som anvendes rekreativt, og at denne anvendelse nu vil blive ødelagt. Miljørapporten beskriver de rekreative interesser i nærområdet. Det er vurderet, at møllerne ikke vil påvirke disse interesser væsentligt, herunder at projektets visuelle påvirkning af landskabet ikke vil påvirke brugen af de rekreative områder. Det indgår bl.a. i denne vurdering, at området omkring møllerne er præget af landbrugsarealer.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at kommunen hermed har foretaget en tilstrækkelig beskrivelse og vurdering af de rekreative interesser.

Skygge. Det fremgår af Vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller, at det anbefales, at naboboliger ikke udsættes for mere end 10 timer skyggekast årligt.

Kommunen har i miljørapporten foretaget beregninger for skyggekast fra de ansøgte møller. Det fremgår, at 3 nabobeboelser teoretisk vil få over 10 timers skyggekast om året, samt at bygherre installerer skyggestop i møllerne, så det sikres, at boligerne ikke påvirkes i mere end 10 timer, at kommunen kræver, at skyggegrænser på højst 10 timer overholdes. Det er et vilkår i VVM-tilladelsen, at møllerne ikke må give anledning til mere end 10 skyggetimer pr. år ved nabobeboelser.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at kommunen i miljørapporten har belyst den forventede skyggevirkning i tilstrækkeligt omfang og har foretaget en fyldestgørende beskrivelse af genevirkningerne af skyggekast ved naboejendommene. Det påhviler kommunen at påse, at vilkår i VVM-tilladelsen overholdes.

Reflekser. Der er i miljørapporten redegjort for, at refleks fra møllevinger kan minimeres ved overfladebehandling. Klager har gjort gældende, at erfaringer fra andre møller vider, at der alligevel har været problemer.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at kommunen i miljørapporten har belyst påvirkning i form af reflekser i et tilstrækkeligt omfang. Det bemærkes tillige, at det fremgår af Vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller, at gener fra glimt (solreflekser) i dag vurderes at være stort set elimineret med moderne vindmøller.

Sundhed. Klager mener, at miljørapporten har et forkert fokus og har anført, at der ikke er tilstrækkelige undersøgelser på området, og at kommunen bør afvente igangværende undersøgelser af problemet.

Kommunen har henvist til, at grænseværdier og vejledninger udmønter den politiske afvejning af hensynet til produktion af CO₂ neutralt energi og de gener, som borgerne udsættes for, og at projektet overholder de gældende grænseværdier.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at kommunen i miljørapporten har belyst spørgsmålet om sundhed i et tilstrækkeligt omfang.

Socioøkonomiske forhold. Der er klaget over, at kommunens konklusion om, på projektet ikke vil påvirke landbrugsaktiviteterne i området er indholdsløs, da de relevante interesser ikke er beskrevet, undersøgt og vurderet.

Miljørapporten indeholder en afgrænsning af socioøkonomiske forhold, og det er overordnet vurderet, om projektet vil påvirke de rekreative interesser og erhverv i området.

Uanset at dette afsnit indeholder mere overordnede beskrivelser og vurderinger, finder Natur- og Miljøklagenævnet dog, at mindstekravet til en miljøvurdering opfyldt.

Reetablering. Der er klaget over, at kommunen ikke har sikret sig, at projekthaver reetablerer området, hvis Natur- og Miljøklagenævnet ophæver plangrundlaget. Miljørapportens projektbeskrivelse indeholder en redegørelse for, hvordan en demontering finder sted, og påvirkningen af miljøet er vurderet at have nogenlunde samme karakter som i anlægsfasen.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at der hermed er redegjort tilstrækkeligt for reetablering af området.

Isnedfald. Der er klaget over, at den anbefalede sikkerhedsafstand til vej ikke er overholdt, og at der kan ske ulykker. Miljørapportens projektbeskrivelse indeholder en redegørelse for risikoen for isnedfald, og det er samlet vurderet, at der ikke er væsentlig risiko herfor.

Miljørapportens redegørelse herfor findes at være tilstrækkelig.

Køberetsordning. Der klages over, at der ikke er udstedt garanti for, at 20 % af anparterne udbydes lokalt. Der er i miljørapporten redegjort for reglerne i lov om vedvarende energi, herunder om at vindmølleopstiller skal udbyde 20 % ejerandele til de personer, som er berettiget til at afgive købstilbud.

Det ligger udenfor Natur- og Miljøklagenævnets kompetence som klagemyndighed at tage stilling til reglerne om udbud af ejerandele.

Kabel. Der er fremsat bemærkninger om, at flytning af et kabeltracé vil berøre Bækhede Plantage og ødelægge naturen. Kommunen formoder, at der henvises til et kabeltracé, som er anlagt i forbindelse med etablering af havvindmøllepark Horns Rev 2, og som løber gennem mølleområdet. Et planlagt ledningstracé i forbindelse Horns Rev 3 løber også gennem mølleområdet, og der er i forbindelse med planlægningen heraf udarbejdet VVM-redegørelse og miljøvurdering, ligesom kommunens planlægning af vindmøller i området er iagttaget.

Natur- og Miljøklagenævnet finder, at forholdet til kabler i området er tilstrækkeligt beskrevet.

Fredskov. Der er klaget over manglende vurdering af møllernes nærhed til fredskov. Det fremgår af miljørapporten, at 3 møller placeres tæt på fredskov, men at der ikke vil være vingeoverslag. Natur- og Miljøklagenævnet finder, at miljørapportens redegørelse er tilstrækkelig.

Lokalplan 25.10.L03. Der er klaget over, at lokalplanens § 6.2, hvorefter møllerne skal placeres med indbyrdes tilnærmelsesvis lige stor afstand, jf. kortbilag 2, dog med en maksimal variation på 5 %, ikke fastlægger møllernes præcise placering.

Kommunen har henvist til, at den højeste variation i afstand mellem møllerne er knap 5 % (ca. 24 m), og at en sådan variation næppe vil kunne opfattes visuelt.

Det fremgår af bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller § 4, at en lokalplan for et vindmølleområde, jf. planlovens § 15, skal indeholde bestemmelser om møllernes præcise placering. Det fremgår af vindmøllevejledningen, at lokalplanen skal angive møllernes præcise placering som forudsætning for blandt andet korrekte visualiseringer samt støj, og skyggeberegninger i miljøvurderingen.

Det fremgår af lokalplanredegørelsen, at afstanden mellem møllerne er ca. 460 m. Der er på lokalplanens kortbilag 2 med signatur angivet "vindmølleplacering".

Natur- og Miljøklagenævnet finder herefter, at beskrivelsen af møllernes placering lever op til kravet i bekendtgørelsen.

Saglig planlægningsmæssig begrundelse. På baggrund af det anførte i lokalplanens redegørelse om fremme af CO₂ neutral energiproduktion, udnyttelse af egnede områder bedst muligt, og sikring af en placering til mindst muligt gene for naboer, er det Natur- og Miljøklagenævnets opfattelse, at lokalplanen er begrundet i saglige, planlægningsmæssigt relevante hensyn.

Kommunens sagsbehandling Der er gjort en række forhold gældende vedrørende kommunens sagsbehandling i forbindelse med udarbejdelse og vedtagelse af plangrundlaget for møllerne:

Aktindsigt. Der er klaget over, at kommunen ikke har besvaret anmodninger om aktindsigt, og at kommunen ikke har opdateret sagens materiale i tilstrækkeligt omfang.

Natur- og Miljøklagenævnet har forstået kommunens bemærkninger således, at der ikke er meddelt afslag på anmodninger om aktindsigt i sagen. Da der ikke er truffet en konkret afgørelse om aktindsigt, som kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet, henvises klagerne til at rette fornyet henvendelse til kommunen om bevarelse af klagers henvendelser. Nævnet foretager sig på den baggrund ikke videre.

Nævnet ikke kan tage stilling til klager over kommunens nærmere tilrettelæggelse og prioritering af opgaverne. Det falder således uden for nævnets kompetence at tage stilling til spørgsmål om kommunens ajourføring af materiale i sagen.

Inddragelse af offentligheden. Det fremgår af sagen, at plangrundlaget har været i offentlig høring i perioden 9. marts – 12. maj 2015. Kommunen har anført, at man har iagttaget de procedurer, som fremgår af planloven og VVM-bekendtgørelsen om inddragelse af offentligheden i planlægningen.

En kommune skal i forbindelse med fremsættelse af et planforslag fastsætte en frist på mindst 8 uger for fremsættelse af indsigelser mv. mod planforslaget, jf. planlovens § 24, stk. 3. En VVM-redegørelsen skal tilsvarende sendes i høring i mindst 8 uger, jf. VVM-bekendtgørelsens § 6.

Kommunen har iagttaget disse bestemmelser.

Inhabilitet. Det er anført, at kommunen er inhabil i sagen på grund af det tætte samarbejde med bygherre, og at projektansøgninger er sendt til viceborgmesteren fra dennes nevø.

Forvaltningslovens¹³ kapitel 2 indeholder bestemmelser om personlig inhabilitet, som har til formål dels at forebygge, at uvedkommende hensyn påvirker behandlingen af den enkelte sag, og dels at undgå at der skabes mistillid til den offentlige forvaltning hos befolkningen, hvad enten den pågældende faktisk lader sig påvirke af uvedkommende interesser eller ej.

Efter forvaltningslovens § 3, stk. 1, er den, der virker indenfor den offentlige forvaltning, bl.a. inhabil i forhold til en bestemt sag, *hvis* vedkommende selv har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald, *hvis* vedkommendes ægtefælle, beslægtede eller besvogrede i op- eller nedstigende linje eller i sidelinjen så nær som søskendebørn eller andre nærtstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er repræsentant for nogen, der har en sådan interesse, eller *hvis* der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed.

Inhabilitet foreligger dog ikke, hvis der som følge af interessens karakter eller styrke, sagens karakter eller den pågældendes funktioner i forbindelse med sagsbehandlingen ikke kan antages at være fare for, at afgørelsen i sagen vil kunne blive påvirket af uvedkommende hensyn.

Afgørelsen af inhabilitetsspørgsmål i henhold til forvaltningslovens § 3 beror på en samlet vurdering, hvor flere forskellige hensyn skal afvejes. I denne afvejning må det tillige indgå, at der ikke unødigt bør lægges hindringer i vejen for udøvelse af almindelig politisk virksomhed, herunder deltagelse i sagsbehandlingen i byrådet.

Natur- og Miljøklagenævnet finder på baggrund af sagens oplysninger om, at viceborgmesters nevø har fremsendt en ansøgning til viceborgmesteren, ikke grundlag for at antage, at kommunens vedtagelse af plangrundlaget må anses som ugyldig som følge af inhabilitet.

Forvaltningsloven regulerer ikke spørgsmålet om myndighedsinhabilitet. Der antages dog at gælde en ulovbestemt retsgrundsætning, som omfatter myndigheders inhabilitet. En myndighed kan selv være part i en sag, f.eks. som bygherre, eller i øvrigt have en uvedkommende interesse i forhold til sagens behandling og afgørelse.

Det følger bl.a. af VVM-bekendtgørelsen, at bygherren før etablering af anlæg, som er opført på bilag 1, skal indgive en anmeldelse til kommunen, jf. § 2, stk. 1. Anmeldelsen udgør sammen med myndighedens egne oplysninger grundlaget for den indledende sagsbehandling. Hvis anmeldelsen ikke indeholder tilstrækkelig oplysninger, bør bygherren eller dennes konsulent anmodes om yderligere oplysninger. Det fremgår bl.a. af Vejledning om VVM i planloven¹⁴, at bygherren kan pålægges at foretage undersøgelser af konsekvenserne af anlæggets påvirkninger af miljøet. Planloven hindrer desuden ikke, at en kommune overlader det til eksterne rådgivere/konsulenter at udarbejde det

¹³ Lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014

¹⁴ s. 57

tekniske materiale i en VVM-redegørelse og miljørapport. Kommunen er dog ansvarlig for det faglige indhold og for, at redegørelsen er saglig og baseret på korrekte oplysninger.

En opfyldelse af indholdskravet til miljørapport indebærer således ofte et tæt samarbejde mellem kommunen og bygherren eller dennes konsulent.

Natur- og Miljøklagenævnet finder ikke grundlag for at antage, at Varde Kommune har sådanne uvedkommende interesser i forhold til sagens behandling og afgørelse, at der er tale om myndighedsinhabilitet.

Sammenfatning

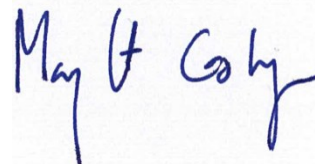
Sammenfattende finder Natur- og Miljøklagenævnet, at miljørapporten i alt væsentligt indeholder tilstrækkelige oplysninger i relation til de påklagede forhold og giver et passende retvisende billede af projektets påvirkninger af omgivelserne, og at rapporten derfor opfylder kravene i VVM-reglerne og miljøvurderingsloven. Der er således ikke i sagen påvist så væsentlige mangler ved rapporten, at det ville kunne medføre ugyldighed.

Natur- og Miljøklagenævnet kan derfor ikke give medhold i klagerne over Varde Kommunes afgørelse af 30. juni 2015 om endelig vedtagelse af lokalplan 25.10.L03 og kommuneplantillæg 17 med tilhørende VVM-redegørelse og miljørapport for opstilling af vindmøller ved Ulvemose og Bækhede Plantage. Kommunens endelige vedtagelse af plangrundlaget står således ved magt. VVM-tilladelsen af 25. august 2015 stadfæstes.

Lena Kongsbach
Ankechef

/

Majbrit Costigan
Fuldmægtig

Afgørelsen er sendt pr. e-mail til:

Varde Kommune, j.nr. 89896, 90353-15, vardekommune@varde.dk og mele@varde.dk

Karsten Bøg Drøjdal, karstendb@hotmail.com

Horten, att. Advokat Poul Hvilsted, j.nr. 168212, info@horten.dk; phv@horten.dk

Christina Anna Nielsen, christina@vardevej.dk

Bjørn Paulsen, bjoernp@bbsyd.dk

Anitta Rasmussen, anitta@paradis.dk; anitta.rasmussen@icloud.com

Martin Åby Storgård, mstorgaard@sport.dk

Salling Vindkraft ApS, att. Jens-Ove Simonsen, jenovesimonsen@fiberpost.dk

Sørensen Varde ApS, att.: Ejvind Sørensen, ejvind.sorensen@turbopost.dk

Ulvemosen Windpark ApS, avr@europeanenergy.dk; info@europeanenergy.dk